

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “กลยุทธ์การสื่อสารของทหารในโครงการฝึกอบรมเพื่อฟื้นฟูเยาวชนผู้ติดยาเสพติด” มีวัตถุประสงค์เพื่อ

1. ศึกษากลยุทธ์การสื่อสารของทหารที่ใช้ในการฝึกอบรมเพื่อฟื้นฟูเยาวชนผู้ติดยาเสพติดในโครงการฝึกอบรม บำบัดฟื้นฟูเยาวชนผู้ต้องขังเนื่องจากปัญหายาเสพติด “เดือนเพ็ญพัฒนาเยาวชน”

2. ศึกษาจิตวิทยาการสื่อสารในกระบวนการสื่อสารที่ทหารใช้ในการฝึกอบรมเพื่อฟื้นฟูเยาวชนผู้ติดยาเสพติดในโครงการฝึกอบรม บำบัดฟื้นฟูเยาวชนผู้ต้องขังเนื่องจากปัญหายาเสพติด “เดือนเพ็ญพัฒนาเยาวชน”

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์เจาะลึก (In-depth Interview) กับทหารชุดฝึก 8 นาย และการสัมภาษณ์เจาะลึกเยาวชนผู้เข้ารับการฝึก 25 คน รวมทั้งสิ้น 33 คน ประกอบกับการสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม นอกจากนี้ยังมีการสังเกตบริบทแวดล้อมของผู้ให้สัมภาษณ์ ได้แก่ บุคลิกภายนอก กิริยาท่าทาง น้ำเสียง สายตา ความสนใจ และความร่วมมือในกระบวนการฝึกอบรม และการตอบคำถาม โดยการนำเสนอผลการวิจัยครั้งนี้แบ่งออกเป็น 2 ส่วนดังนี้

ส่วนที่ 1 กลยุทธ์การสื่อสารของทหารที่ใช้ในการฝึกอบรมเพื่อฟื้นฟูเยาวชนผู้ติดยาเสพติดในโครงการฝึกอบรม บำบัดฟื้นฟูเยาวชนผู้ต้องขังเนื่องจากปัญหายาเสพติด “เดือนเพ็ญพัฒนาเยาวชน”

ส่วนที่ 2 จิตวิทยาการสื่อสารในกระบวนการสื่อสารที่ทหารใช้ในการฝึกอบรมเพื่อฟื้นฟูเยาวชนผู้ติดยาเสพติดในโครงการฝึกอบรม บำบัดฟื้นฟูเยาวชนผู้ต้องขังเนื่องจากปัญหายาเสพติด “เดือนเพ็ญพัฒนาเยาวชน”

ส่วนที่ 1 กลยุทธ์การสื่อสารของทหารที่ใช้ในการฝึกอบรมเพื่อฟื้นฟูเยาวชนผู้ติดยาเสพติดในโครงการฝึกอบรม บำบัดฟื้นฟูเยาวชนผู้ต้องขังเนื่องจากปัญหาเสพติด “เดือนเพ็ญพัฒนาเยาวชน”

กลยุทธ์การบริหารจัดการในการฝึกอบรมเยาวชนในโครงการฯ เดือนเพ็ญพัฒนาเยาวชนนี้ ทหารชุดฝึกดำเนินการภายใต้วิธีการจัดการที่เรียกว่า “Cyclic Order” คือการผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนการทำหน้าที่อย่างเป็นระบบเพื่อเปิดโอกาสให้ครูฝึกมีช่วงเวลาในการผ่อนคลาย ได้ปรับสภาพจิตใจให้พร้อมรับกับสถานการณ์และปัญหาที่จะเกิดขึ้นในการฝึกอบรมได้อย่างต่อเนื่อง ไม่เกิดความเครียดจนเกินไป อีกทั้งการดำเนินการฝึกอบรมในทุกชั้นตอนล้วน “อยู่ภายใต้ข้อกำหนด” หรือกฎเกณฑ์ที่ได้ร่วมประชุมวางแผน ตกลงกันไว้เป็นหลัก หากจะมีการเปลี่ยนแปลงใด ๆ จำเป็นต้องผ่านความเห็นชอบจากหัวหน้าชุดฝึกและที่ประชุมก่อนทุกครั้ง เพื่อให้การทำงานดำเนินไปในทิศทางเดียวกัน บรรลุเป้าหมายตรงกัน โดยครูฝึกแต่ละนายต่างก็มีเอกลักษณ์เทคนิคเฉพาะตัวในการถ่ายทอดและสื่อสารเนื้อหาตลอดจนวิธีการฝึกอบรมสู่เยาวชนต่างกัน กล่าวได้ว่า “ต่างสไตล์แต่จุดหมายเดียวกัน”

ที่กล่าวมาข้างต้นนั้น เป็นกลยุทธ์การสื่อสารในลักษณะการบริหารจัดการ ส่วนกลยุทธ์การสื่อสารที่ทหารนำมาใช้ในการฝึกอบรมเยาวชน แบ่งออกได้เป็น 3 กลยุทธ์หลัก คือ

1. กลยุทธ์การสื่อสารโดยใช้วัจนภาษา

เป็นการใช้ภาษาคำพูดในการสื่อสารระหว่างครูฝึกกับเยาวชน สามารถวิเคราะห์ได้ว่ามีคุณลักษณะดังต่อไปนี้

1) พูดแบบทหาร	5) สั่งสอน
2) มีเหตุมีผล	6) สร้างความสัมพันธ์
3) ให้รางวัล	7) ผู้ร้ายกลายเป็นผู้ดี
4) ตรวจสอบ	

2. กลยุทธ์การสื่อสารโดยใช้อวัจนภาษา

เป็นการสื่อสารกับเยาวชนในลักษณะที่ใช้อำกัปกิริยา ภาษาท่าทาง น้ำเสียง สีหน้า สายตา ในการถ่ายทอดสารไปสู่เยาวชน รวมถึง การนำสัญญาณมือ และ สัญญาณนกหวีด มาใช้ในการฝึกอบรม ควบคู่ไปกับการใช้กลยุทธ์การสื่อสารโดยใช้วัจนภาษาและกลยุทธ์การสื่อสารโดยใช้รูปแบบกิจกรรม

3. กลยุทธ์การสื่อสารโดยใช้รูปแบบกิจกรรม

เป็นการสื่อสารโดยใช้กิจกรรมในรูปแบบต่าง ๆ ต่อไปนี้เป็นช่องทางในการสร้าง ความรู้ทัศนคติ และพฤติกรรมใหม่ ๆ ให้เกิดขึ้นในตัวเยาวชน กิจกรรมรูปแบบต่าง ๆ ได้แก่

1) ฝึกเป็นฝึกเล่นเป็นเล่น	5) ตนเป็นที่พึ่งแห่งตน	9) ช่วงเวลาปลดปล่อย
2) การขออดเกล็ด	6) ซื่อใจเด็ก	
3) ระบบหมู่	7) จะบีบก็ตายจะคลายก็รอด	
4) เกมเกียร์ติยศ	8) การสร้างSPY	

ส่วนที่ 2 จิตวิทยาการสื่อสารในกระบวนการสื่อสารที่ทหารใช้ในการฝึกอบรมเพื่อฟื้นฟูเยาวชนผู้ติดยาเสพติดในโครงการฝึกอบรม บำบัดฟื้นฟูเยาวชนผู้ต้องขังเนื่องจากปัญหาเสพติด “เดือนเพ็ญพัฒนาเยาวชน”

ในการฝึกอบรมเพื่อฟื้นฟูเยาวชนที่ติดยาเสพติดนี้ ทหารชุดฝึกได้นำหลักปฏิบัติการจิตวิทยาทางทหาร คือ “หลักจิตวิทยาแห่งวินัย” มาใช้ในการสื่อสารเพื่อปรับทัศนคติเกี่ยวกับยาเสพติดของเยาวชน โดยการวิเคราะห์จิตวิทยาการสื่อสารที่ใช้ในกระบวนการสื่อสารเพื่อวัตถุประสงค์ดังกล่าว ผู้วิจัยได้นำแนวคิดเรื่องรูปแบบการสื่อสาร SMCR ของเดวิด เค. เบอร์ลิ เป็นกรอบในการวิเคราะห์ ได้ผลการวิจัยดังต่อไปนี้

ผู้ส่งสาร ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับผู้ส่งสารซึ่งก็คือทหารชุดฝึกแบ่งออกได้เป็น 3 ส่วนหลักคือ

1. การอำพรางความรู้สึกของครูฝึก ในการฝึกอบรมนั้น ความรู้สึกส่งสาร เห็นใจของครูฝึกที่มีต่อเยาวชนผู้เข้ารับการฝึกนั้น ต้องไม่แสดงออกมาให้เยาวชนเห็นได้ในช่วงเวลาที่กระบวนการฝึกอบรมดำเนินอยู่ จะแสดงให้เยาวชนเห็นได้ก็เพียงความตั้งใจที่จะช่วยเหลือ ความจริงใจ และกำลังใจที่มีให้แก่เยาวชนในทุกขณะเท่านั้น ไม่สามารถแสดงอารมณ์อ่อนไหวทางจิตใจให้เยาวชนเห็นได้ เพราะอาจส่งผลให้กระบวนการฝึกอบรมล้มเหลว หรือทำให้ขาดวินัยในการฝึกได้

2. กลวิธีในการเตรียมการก่อนการฝึก ก่อนที่จะสร้างทีมทหารชุดฝึกทั้ง 23 นาย เพื่อมอบหมายให้มาเป็นผู้ฝึกอบรมเยาวชนที่ติดยาเสพติดเหล่านี้ ได้มีการเตรียมการดังต่อไปนี้

1) ครูฝึกทุกคนเป็นผู้ที่ “ผ่านการคัดเลือกมา” โดยใช้เกณฑ์การคัดเลือกจากครูฝึกที่มีประสบการณ์ในการฝึกอบรมหลักสูตรพิเศษต่าง ๆ ที่หลากหลาย นอกเหนือจากการฝึกนักศึกษา

วิชาทหาร อีกทั้งเป็นผู้ที่มีความรู้ในเรื่องการฝึกอบรมเป็นอย่างดี แต่อย่างไรก็ตาม เมื่อได้รับคัดเลือกแล้ว ครูฝึกทุกคนได้เข้ารับการอบรมความรู้จากวิทยากรภายนอกเกี่ยวกับเรื่องของยาเสพติดเพิ่มเติม

2) กลวิธี “รู้เขารู้เรา” คือได้มีการประชุมปรึกษาหารือในทีมทหารชุดฝึกเกี่ยวกับข้อมูลด้านต่าง ๆ ของเยาวชนที่มาเข้ารับการฝึก ทั้งในเรื่องภูมิหลังของเยาวชน สภาพชีวิตในสถานพินิจ บุคลิกลักษณะนิสัยพื้นฐานโดยรวมของเยาวชน พฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด เป็นต้น

3) นำประสบการณ์มาวางแผน คือ ทหารชุดฝึกนี้ เป็นผู้ที่เคยผ่านการเป็น “ผู้เข้ารับการฝึก” รูปแบบทางทหารที่จะนำมาใช้ฝึกกับเยาวชนนี้มาก่อน ซึ่งประสบการณ์เดิมนั้นมีมากกว่าผ่านความยากลำบากกว่าที่เยาวชนได้รับหลายเท่าตัว เพื่อที่จะสามารถเกิดความเข้าใจและวิเคราะห์แก้ไขปัญหาที่จะเกิดขึ้นในระหว่างการฝึกอบรมเยาวชนได้อย่างถูกต้องเหมาะสม

3. **คุณลักษณะพื้นฐานในการฝึก** จากการวิจัยพบว่าในการฝึกอบรมโครงการฯ เดือนเพ็ญพัฒนาเยาวชนนี้ ทหารชุดฝึกต้องคำนึงถึงคุณลักษณะพื้นฐานในการฝึก 4 ประการ คือ ความเด็ดขาด ความรุนแรง ความหนักแน่น และความไม่แน่นอน

สาร ในการวิเคราะห์สารของการฝึกอบรม ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ตามหลักของส่วนประกอบของสาร 3 ประการ ดังต่อไปนี้

1. **รหัสของสาร** ผลการวิจัยพบว่ารหัสของสารที่ใช้ในการฝึกอบรมแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ คือ

1) **รหัสของสารที่ใช้คำ** ได้แก่ ภาษาพูด ซึ่งถูกนำมาใช้ในช่วงกิจกรรมการบรรยาย การชี้แจงต่าง ๆ มากกว่าในช่วงกิจกรรมการฝึกปฏิบัติทางทหาร นอกจากนั้นยังถูกนำมาใช้มากในช่วงกิจกรรมที่มีการสื่อสารกลุ่มย่อยดังกิจกรรมจับเข่าคุยกัน และกิจกรรมกลุ่มใหญ่อย่างกิจกรรมนันทนาการอีกด้วย โดยภาษาพูดที่ทหารใช้ในการสื่อสาร มีการใช้คำศัพท์เฉพาะทางเพียงเล็กน้อย อีกทั้งยังมีการใช้ภาษาที่เรียกว่า “ภาษาคนใน” (Emic Terms) เมื่อมีการสื่อสารเรื่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับยาเสพติด

2) **รหัสของสารที่ไม่ใช้คำ** ได้แก่ สัญลักษณ์ และสัญญาณ ถูกนำมาใช้ในช่วงการฝึกปฏิบัติ และช่วงกิจกรรมที่ต้องมีกฎกติกา เช่น การแข่งขันกีฬา การออกกำลังกายและการทดสอบสมรรถภาพร่างกาย โดยทำการสื่อสารผ่าน “สัญญาณนกหวีด” เป็นหลัก โดยความหมายในการสื่อสารโดยใช้สัญญาณนกหวีดนั้นส่วนใหญ่เป็นการสื่อสารในลักษณะสั่งให้

ปฏิบัติการฝึกเช่น เริ่มต้นฝึก - เลิกฝึก เป็นต้น นอกจากนั้นมีการใช้สัญญาณมือเสริมเพียงเล็กน้อย โดยสัญญาณมือจะใช้สื่อสารเพื่อประกอบกับสัญญาณนกหวีด หรือใช้ในกรณีที่สื่อสารในกลุ่มเล็ก รวมถึงมีการนำภาษาพูดในลักษณะ “คำสั่ง” และ “คำสอน” เสริมควบคู่ไปกับการใช้สัญญาณด้วย

2. **เนื้อหาของสาร** ผลการวิจัยพบว่า ทหารชุดฝึกใช้เนื้อหาของสาร 2 ประเภทในการสื่อสารตลอดระยะเวลาในการฝึกอบรม ได้แก่

1) **สารประเภทข้อเท็จจริง** ได้แก่ เรื่องราว เนื้อหาที่เป็นความจริงในเรื่องต่าง ๆ เช่น อันตรายของยาบ้า ประวัติศาสตร์ชาติไทย เป็นต้น

2) **สารประเภทข้อคิดเห็น** เนื้อหาสารประเภทนี้ที่ทหารชุดฝึกนำมาใช้สื่อสารกับเยาวชนจำแนกได้ 4 ลักษณะ คือ ข้อคิดเห็นเชิงประเมินค่า ข้อคิดเห็นเชิงแนะนำ ข้อคิดเห็นเชิงตั้งข้อสังเกต และข้อคิดเห็นเชิงตัดสินใจ

3. **การจัดสาร** ผลการวิจัยพบว่า ทหารชุดฝึกทำการจัดเรียงข้อความโดยอาศัยหลักจิตวิทยาของ ฮัลัน มอนโร ซึ่งได้เสนอแนะไว้ว่าการจัดองค์ประกอบของสารควรตั้งอยู่บนพื้นฐานของ ลำดับขั้นแห่งการจูงใจ ซึ่งแบ่งออกเป็น 5 ชั้น คือ ชั้นตั้งใจ ชั้นต้องการ ชั้นตอบสนอง ความต้องการ ชั้นการบรรยายให้เห็นภาพชัดเจน และชั้นการกระทำ

สื่อ/ช่องทางสื่อสาร ผลการวิจัยพบว่า สื่อบุคคลเป็นสื่อหลักที่ถูกนำมาใช้ในการสื่อสารในโครงการฝึกอบรมนี้ โดยมีสื่ออื่น ๆ อันได้แก่ สื่อคอมพิวเตอร์ สื่อวีดิทัศน์ และซีดี ใช้ประกอบเพียงเล็กน้อย โดยช่องทางในการสื่อสารที่มีการใช้สื่อบุคคลเป็นหลักนั้น จำแนกออกเป็น 2 รูปแบบคือ

1. **การสื่อสารระหว่างบุคคล** โดยมีการสื่อสารทั้งในลักษณะที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ

2. **การสื่อสารกลุ่มใหญ่** โดยมีการสื่อสารทั้งในลักษณะที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการเช่นเดียวกับการสื่อสารระหว่างบุคคล

ผู้รับสาร ผู้รับสารในที่นี้หมายถึง เยาวชนผู้เข้ารับการฝึกอบรมในโครงการฯ เดือนเพ็ญพัฒนาเยาวชน รุ่นที่ 1-4 ซึ่งเป็นเยาวชนชายล้วน มีอายุระหว่าง 13-19 ปี ระดับการศึกษาต่ำสุดคือไม่เคยเรียนหนังสือเลย ระดับการศึกษาสูงสุดคือมัธยมศึกษาตอนปลายปีที่ 6 และ

ประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) เยาวชนส่วนใหญ่มีภูมิลำเนาในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล จะมีเยาวชนบางส่วนที่มีภูมิลำเนาอยู่ในภูมิภาคอื่น ๆ

บุคลิกลักษณะ รูปลักษณ์ภายนอกของเยาวชนส่วนใหญ่มีผิวสีคล้ำ ตามร่างกายมีรอยสัก และรอยช้ำรวมทั้งแผลเป็นมากน้อยแตกต่างกันไป นอกจากนี้เยาวชนเกือบทุกคนยังเป็นโรคผิวหนัง เช่น กลาก เกาฬอน เชื้อราในร่มผ้าอีกด้วย ในเรื่องอุปนิสัยของเยาวชนพบว่า เยาวชนที่มาเข้ารับการฝึกอบรมเป็นผู้ที่มีความหวาดระแวง ไม่ไว้ใจบุคคลอื่น ขาดความมั่นใจในตัวเอง เอาตัวรอดแต่ค่อนข้างเห็นแก่ตัว ขณะเดียวกันก็มีความรักพวกพ้องสูง ขาดความมีระเบียบวินัย บุคลิกท่าทางไม่มีความกระตือรือร้น ขาดความกระฉับกระเฉง ชอบเก็บตัว ปิดตัวเอง ไม่ค่อยพูดจาสื่อสารกับคนที่ไม่ได้อยู่กลุ่มเดียวกัน และมักเพิกเฉยต่อการทำกิจกรรมลักษณะกลุ่ม

ความเกี่ยวข้องกับยาเสพติด เยาวชนส่วนใหญ่ต้องโทษในคดีครอบครองยาบ้า และส่วนหนึ่งต้องโทษคดีจำหน่ายยาบ้า โดยเยาวชนเกือบทั้งหมดเสพยาเสพติด จะมีเพียง 1-2 คน ต่อรุ่นที่เป็นเพียงผู้จำหน่าย ชนิดของยาเสพติดที่ใช้เป็นหลักคือ ยาบ้า โดยปริมาณการเสพต่อวันต่ำสุดคือ 2 เม็ด และปริมาณสูงสุดคือ 30 เม็ด ระยะเวลาที่เยาวชนใช้ยาเสพติดอยู่ในช่วง 1-10 ปี สาเหตุที่ใช้ยาเสพติดส่วนใหญ่เกิดจากความอยากรลอง สภาพชีวิตระหว่างติดยาเสพติดของเยาวชน ส่วนใหญ่อาศัยอยู่กับครอบครัวตามปกติ โดยในระยะแรกผู้ปกครองไม่ทราบว่ายาวชนเสพยาเสพติดมักจะรู้ภายหลังการใช้ยาเสพติดอย่างรวดเร็วที่สุด 2 เดือน

ในส่วนของจิตวิทยาการสื่อสารที่ใช้ในกระบวนการสื่อสารนั้น ทหารชุดฝึกได้นำหลักจิตวิทยาแห่งวินัยซึ่งเป็นการปฏิบัติการจิตวิทยาทางทหารรูปแบบหนึ่งมาใช้ในการสื่อสารเพื่อฝึกอบรมเยาวชนใน 3 ประเด็นด้วยกันคือ

1. วินัยสามารถเรียกร้องความร่วมมือในการฝึกได้
2. วินัยก่อให้เกิดความสามัคคีอันนำไปสู่ความรู้สึกถึงส่วนรวมมากกว่าส่วนตัว
3. วินัยก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขวัญ

จากการวิจัยพบว่า การใช้กลยุทธ์การสื่อสารและจิตวิทยาการสื่อสารรูปแบบดังกล่าวข้างต้นในการฝึกอบรมเยาวชนนั้น เพื่อต้องการปลูกฝังและมุ่งเน้นให้เยาวชนผู้เข้ารับการฝึกเกิดการเปลี่ยนแปลงด้านความรู้ ทักษะคติ และพฤติกรรม ตลอดจนได้รับ เรียนรู้ ตลอดจนสั่งสมและเพิ่มพูนสิ่งใหม่ 9 ประการดังต่อไปนี้

- 1) ความมีระเบียบวินัย
- 2) สุขภาพร่างกายที่แข็งแรง
- 3) มีจิตใจใหม่ที่ห่างไกลจากยาเสพติด
- 4) มีความรู้พื้นฐานทางทหาร
- 5) มีความอดทน สามัคคี เสียสละ
- 6) ความสามารถในการดำรงอยู่ในคนหมู่มาก
- 7) มีจิตสำนึกที่ดี
- 8) ความภาคภูมิใจ
- 9) มีสมาธิ สติ ปัญญา

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า มีประเด็นต่าง ๆ ที่สอดคล้องสัมพันธ์กับการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยนำเสนอการอภิปรายผลการวิจัยในประเด็น ต่าง ๆ ตามลำดับคือ กลยุทธ์การสื่อสารในการฝึกอบรม กระบวนการสื่อสารในการฝึกอบรม และจิตวิทยาการสื่อสารในการฝึกอบรม ดังนี้

1. กลยุทธ์การสื่อสารในการฝึกอบรม

ในประเด็นกลยุทธ์การสื่อสาร ทหารชุดฝึกได้นำหลักการฝึกทางทหารมาประยุกต์ใช้กับเยาวชนผู้เข้ารับการฝึก โดยเปรียบเทียบเยาวชนเป็นเสมือนพลทหารใหม่ วิธีการฝึกที่นำมาใช้มีระดับความเข้มข้นเพียง 1 ใน 3 ของการฝึกเต็มรูปแบบสำหรับทหารใหม่ โดยมุ่งเน้นหลักปฏิบัติต่าง ๆ ที่จะทำให้เยาวชนมีความแข็งแรงทางร่างกายและจิตใจมากขึ้น ควบคู่ไปกับการสร้างระเบียบวินัยให้ติดตัวเยาวชนตลอดไป นอกจากนี้ยังใช้วิธีการสื่อสารด้วยการบรรยายให้ความรู้และปลูกฝังทัศนคติที่ดีงามเกี่ยวกับความรักชาติ รักแผ่นดิน และชี้ให้เห็นโทษภัยของยาเสพติด โดยมีครูฝึกเป็น “สื่อหลัก” ในกลยุทธ์การสื่อสารดังกล่าวข้างต้น และใช้สื่อ วิดีทัศน์ และคอมพิวเตอร์ เป็นสื่อเสริมเพียงเล็กน้อยเพื่อให้เยาวชนมองเห็นภาพเป็นรูปธรรมมากขึ้น

การที่ทหรนำวิธีการฝึกแบบทหรมาประยุกต์ใช้กับเยาวชนจากสถานพินิจนี้ ผู้วิจัยตั้งข้อสังเกตจากการวิเคราะห์ข้อมูลได้ว่า ทหรเคยนำวิธีการในลักษณะดังกล่าวไปปรับใช้กับเยาวชนที่มีพฤติกรรมเบี่ยงเบน คือ กลุ่มเยาวชนที่ต้องคดีทะเลาะวิวาทมาแล้ว อีกทั้งมีประสบการณ์ในการฝึกอบรมนักศึกษาวิชาทหาร และกลุ่มเป้าหมายอื่น ๆ โดยการประยุกต์วิธีการทางทหรใช้ในการฝึกอบรมมากน้อยต่างกันไป ซึ่งผลการฝึกอบรมต่าง ๆ เหล่านั้น ทหรได้ให้ข้อมูลว่า ทุกโครงการฝึกอบรมประสบความสำเร็จค่อนข้างสูง จึงคิดว่า การนำวิธีการทางทหรมาใช้กับเยาวชนจากสถานพินิจจะสามารถช่วยสร้างความเข้มแข็งทางร่างกายและจิตใจให้กับเยาวชนได้ไม่น้อยไปกว่าที่ได้เคยสร้างคุณลักษณะดังกล่าวให้กับกลุ่มเป้าหมายอื่น ๆ ที่ผ่านมา

การสื่อสารที่ทหรใช้ในการฟื้นฟูเยาวชนนั้น มีสื่อบุคคลคือตัวทหรเองเป็นช่องทางในการถ่ายทอดสารสู่เยาวชน ซึ่งการใช้สื่อบุคคลดังกล่าวได้รับการตอบสนองและทำให้เยาวชนมีปฏิกิริยาตอบกลับได้ในทันทีเมื่อเกิดความไม่เข้าใจในวิธีการสอนหรือวิธีการฝึก และครูฝึกเองก็สามารถสื่อสารกลับเพื่อสร้างความเข้าใจให้กับเยาวชนได้ในทันทีเช่นกัน หรือในกรณีที่ขณะทำการฝึกอบรมปฏิบัติทำพื้นฐานทางทหร หรือการบรรยายหากเยาวชนประพฤติตัวออกนอกระเบียบวินัย ครูฝึกก็สามารถพูดจาสื่อสารกลับเพื่อควบคุมให้เยาวชนอยู่ในระเบียบวินัยได้ทันทีเช่นเดียวกัน จากผลการวิจัยดังกล่าว จึงสอดคล้องกับที่ ประมะ สตะเวทิน (2533) ได้ให้คำนิยามของ "การสื่อสารกลับ" ไว้ว่า คือ ปฏิกิริยา (Reaction) ของผู้รับสารที่แสดงตอบสนองสารของผู้ส่งสารก่อให้เกิดประโยชน์ 2 ประการ คือ

1. ทำให้ผู้ส่งสารทราบผลของการสื่อสารว่าบรรลุวัตถุประสงค์ของตนหรือไม่เพียงใด ผู้รับสารตีความหมายตรงกับความหมายที่ผู้ส่งสารตั้งใจหรือไม่
2. ควบคุมพฤติกรรมการสื่อสารในเวลาต่อมาของผู้ส่งสาร กล่าวคือ ผู้ส่งสารสามารถใช้ในการสื่อสารกลับเพื่อปรับปรุง ดัดแปลง แก้ไขหรือคงไว้ซึ่งเนื้อหาสาระและวิธีการในการสื่อสารของตน

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

จุดจูงใจในสาร และการสร้างบรรยากาศในการฝึกอบรม

ในกลยุทธ์การสื่อสาร ทหารชุดฝึกได้นำแนวคิดเรื่องการสร้างบรรยากาศในการฝึกอบรม และอาศัยแนวคิดเรื่องจุดจูงใจ (Type of Appeals) มาใช้อย่างต่อเนื่องในหลายสถานการณ์ ซึ่งสามารถกระตุ้นอารมณ์ ตลอดจนโน้มน้าวใจเยาวชนผู้เข้ารับการฝึกได้เป็นอย่างดี ดังต่อไปนี้

จุดจูงใจโดยใช้ความกลัว

ทหารชุดฝึกนำเอาหลักการจูงใจโดยใช้ความกลัว (Fear Appeal) มาเป็นจุดเริ่มต้นในการสร้างความรู้สึกและการเรียนรู้ของเยาวชน เนื่องจากว่า จากการวิเคราะห์เยาวชน ทหารชุดฝึกได้พบว่า เยาวชนเหล่านี้มี “ความโชกโชนในชีวิต” มากกว่าเยาวชนทั่วไปที่มีอายุรุ่นราวคราวเดียวกัน ดังนั้นวิธีการที่จะปรับให้เยาวชนยอมรับในกรอบปฏิบัติต่าง ๆ ได้จำเป็นต้องสร้างความรู้สึกกลัวให้เกิดขึ้นกับเยาวชนก่อน โดยใช้ความเป็นทหารและเครื่องแบบทหาร เป็นเครื่องมือในการสร้างจุดจูงใจดังกล่าว ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับหลักการเรื่องจุดจูงใจโดยใช้ความกลัวที่ อรรถพรณ ปิลาพันธ์โอวาท (2537) ระบุว่า ระดับของการใช้ความกลัวแปรไปทางเดียวกับความน่าเชื่อถือของผู้ส่งสาร คือ ถ้าผู้ส่งสารมีความน่าเชื่อถือสูงเขาสามารถใช้ความกลัวในระดับสูงมาโน้มน้าวใจ ถ้าผู้ส่งสารมีความน่าเชื่อถือต่ำผู้ส่งสารสามารถใช้ความกลัวในระดับต่ำมาโน้มน้าวใจ

จุดจูงใจโดยใช้อารมณ์

กลยุทธ์การพูดแบบทหาร เป็นการพูดในลักษณะที่มีความเด็ดขาด เข้มแข็ง จริงจัง และมีการใช้คำพูดที่กินใจ ซึ่งเป็นลักษณะของการโน้มน้าวใจโดยใช้จุดจูงใจโดยใช้อารมณ์ (Emotional Appeal) ซึ่งจะช่วยให้การโน้มน้าวใจประสบผลสำเร็จได้ทางหนึ่ง ดังที่ อรรถพรณ ปิลาพันธ์โอวาท (2537) ระบุว่า สารที่ใช้อารมณ์จะโน้มน้าวใจมากกว่าสารที่ไม่ได้ใช้อารมณ์ โดยครูฝึกโน้มน้าวใจโดยใช้อารมณ์ด้วยวิธีการที่สอดคล้องตามหลักการโน้มน้าวใจโดยใช้อารมณ์ดังต่อไปนี้

1. การใช้ภาษาที่เจืออารมณ์เพื่อบรรยายถึงสถานการณ์หนึ่งสถานการณ์ใด
2. การเชื่อมโยงความคิดที่เราเสนอใหม่กับความคิดเก่า ความคิดเก่าบางอย่างเป็นที่ชื่นชอบ ความคิดเก่าบางอย่างเป็นที่รังเกียจเดียดฉันท์ ถ้าผู้ส่งสารสามารถเชื่อมโยงความคิดใหม่นี้ได้กับความคิดเก่า ก็อาจจะจูงใจทางอารมณ์ให้ผู้รับสารคล้อยตามได้
3. การเชื่อมโยงความคิดที่เสนอเข้ากับอวัจนสารที่สามารถเร้าอารมณ์ได้
4. การทำให้อวัจนสารและอวัจนสารสอดคล้องกันโดยผู้ส่งสาร กรณีนี้เป็นพิเศษสำหรับการพูด ถ้าผู้พูดพูดเรื่องที่ต้องใช้อารมณ์เข้าเจือปน ผู้พูดต้องมีอากัปกริยาทำทางน้ำเสียงประกอบด้วย ผู้ฟังจึงจะคล้อยตาม

วิธีการที่ทหารนำหลักการจูงใจโดยใช้ความกลัวและกลยุทธ์การพูดแบบทหารที่ใช้หลักการจูงใจโดยใช้อารมณ์มาใช้อย่างกว้างขวางนั้น กล่าวได้ว่า วิธีการทั้ง 2 เป็นกลยุทธ์ของผู้ส่งสาร (Communicator Strategy) ในการสร้างภาพลักษณ์ของทหารให้เยาวชนได้รับรู้และเกิดความตระหนักถึงบทบาทและฐานะของทหารชุดฝึกที่เยาวชนต้องมีปฏิสัมพันธ์ด้วยตลอดระยะเวลาในการฝึกอบรม โดยลักษณะการสื่อสารที่ทหารใช้ในการฝึกอบรมเยาวชนในลักษณะที่ประยุกต์วิธีการทางทหารเข้ามานี้ ก่อให้เกิดการสื่อสารกลับทั้งในเชิงลบและเชิงบวก โดยการสื่อสารกลับเชิงลบ (Negative Feedback) เกิดขึ้นในช่วงแรกของการฝึกอบรม ซึ่งเยาวชนยังมีอคติต่อการฝึกอบรม เนื่องจากไม่เป็นไปตามที่คิดไว้ อีกทั้งยังไม่ยอม “เปิดใจ” เพื่อทำความเข้าใจในวัตถุประสงค์ของการฝึกทางทหาร แต่เมื่อการฝึกอบรมดำเนินเข้าสู่วันที่สี่และห้า เยาวชนส่วนใหญ่มีการสื่อสารกลับเชิงบวก (Positive Feedback) กับครูฝึกมากขึ้น ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับที่ เดวิด เค เบอร์โล (David K. Berlo, 1960) ได้ระบุไว้ว่า ปฏิกริยาของผู้รับสารที่มีต่อสารของผู้ส่งสารนั้นสามารถเกิดขึ้นได้ 2 ลักษณะ โดยจำแนกตามลักษณะของผลที่เกิดจากการสื่อสารคือ

1. การสื่อสารกลับเชิงบวก (Positive Feedback) คือ การสื่อสารกลับที่ทำให้ผู้ส่งสารพอใจในผลของการสื่อสาร
2. การสื่อสารกลับเชิงลบ (Negative Feedback) คือ การสื่อสารกลับที่ทำให้ผู้ส่งสารไม่พอใจในผลของการสื่อสาร

ดังที่กล่าวข้างต้นว่า เยาวชนเกิดทัศนคติทางลบกับการฝึกอบรมในช่วงแรก สามารถสันนิษฐานได้ว่า การที่ทหารนำหลักการจูงใจโดยใช้ความกลัวและวิธีการพูดแบบทหารที่ทำให้เยาวชนเกิดความคับข้องใจนั้น มิได้ช่วยสร้างแรงจูงใจในการเข้าร่วมกิจกรรมการฝึกด้วยความเต็มใจแต่อย่างใด แต่ที่เยาวชนทำตามคำสั่งทหารนั้นเป็นเพราะการใช้จุดจูงใจโดยใช้ความกลัวนั้นได้ผล คือ “เยาวชนเชื่อฟังทหารเพราะเกิดความกลัว” และจากการสัมภาษณ์เจาะลึกเยาวชนในเรื่องความรู้สึกเมื่อพบครูฝึกในวันแรกและช่วงแรก ๆ พบว่า เยาวชนเกิดความรู้สึกกลัวครูฝึกมาก ไม่กล้าสบตา ไม่กล้ามองหน้า ได้ยินเสียงก็ผวาสะดุ้ง และรีบทำตามคำสั่งของครูฝึกทันทีทุกครั้งเพราะกลัวถูกลงโทษ เมื่อเยาวชนเกิดความรู้สึกดังกล่าว ทำให้เยาวชนเกิดพฤติกรรม “หลบเลี่ยงการฝึก” เกือบทุกครั้งเมื่อมีโอกาส พฤติกรรมของเยาวชนดังกล่าวสอดคล้องกับหลักจิตวิทยาทั่วไป เกี่ยวกับ ทฤษฎีอารมณ์ของแมคดูกัลล์ (McDougall Theory) ซึ่ง สุธา จันทน์เอม, (2539 : 113-114) กล่าวว่า สัญชาตญาณหนีภัยเกิดขึ้นควบคู่กับอารมณ์กลัว คือ เมื่อบุคคลตกอยู่ในภาวะของความกลัวมักจะหาทางหลบเลี่ยงหนีไปจากภาวะการณนั้น นอกจากนี้วิธีการที่ทหารพยายามสร้างให้เยาวชนเกิดความกลัวนั้น ยังขัดแย้งกับหลักจิตวิทยาแห่งวินัย ในเรื่อง การ

สร้างความกล้าแทนความกลัว ที่ ดำเกิง อภิชาตบุตร (2507) กล่าวไว้ว่า “การสอนและอบรมให้ทหารเกิดความรู้สึกชอบหรือรัก อยากจะทำงานที่เขาชอบ และสอนให้ทหารรู้สึกว่า เขามีคุณภาพความสามารถจะทำการนั้น ๆ ได้แล้ว แม้จะมีภัยอันตรายเพียงใดก็ยอมไม่ย่อท้อหรือหวาดกลัว ทหารจะทำการนั้นด้วยความกล้าหาญและด้วยความเต็มใจ ต้องสอนหรืออบรมอย่างใดอย่างหนึ่งซึ่งก่อให้เกิดความรัก เมื่อก่อให้เกิดความรักได้ ความเสียสละก็เกิดตาม ความกล้าก็มาแทน ความกลัวก็หายไป”

การให้รางวัล

กลยุทธ์การให้รางวัล จากการวิจัยพบว่า ทหารชุดฝึกมีการให้รางวัลเยาวชน 3 วิธีการคือ การพูดชม การพูดให้กำลังใจ และการคลายความสงสัย ยามเมื่อสังเกตเห็นเยาวชนท้อแท้ในระหว่างการฝึก ด้วยคำพูด เช่น “เก่งมาก” “ดีมาก” “เจ๋งมาก” “เยี่ยมไปเลย” “นายแน่มาก” จากการสังเกตพบว่า การพูดลักษณะดังกล่าวทำให้เยาวชนมีพฤติกรรมในการฝึกดีขึ้น สังเกตได้จากสีหน้าท่าทางที่แจ่มใส มีชีวิตชีวาขึ้น ตลอดจนเกิดความตั้งใจ จริงจัง กับการฝึกมากยิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับที่ วิจิตร อวระกุล (2540) ได้กล่าวไว้ในเรื่องของบรรยากาศที่วิทยาการฝึกอบรมจะต้องสร้างขึ้นเพื่อนำไปสู่ความสำเร็จของการถ่ายทอดความรู้ในการฝึกอบรมว่า วิทยาการสามารถสร้าง “บรรยากาศแห่งความสำเร็จ (Success)” ได้โดยวิทยาการจะเลือกพูดถึงเรื่องที่จะทำให้ผู้เข้ารับการอบรมประสบความสำเร็จ เพราะจะส่งผลให้ผู้เข้ารับการอบรมเกิดความมั่นใจตนเองมากขึ้น การใช้คำชมว่า “ดี” “ดีมาก” “เยี่ยม” ฯลฯ จะทำให้มีกำลังใจ และสอดคล้องกับแนวคิดเรื่องการโน้มน้าวใจโดยใช้ “จุดจูงใจโดยใช้รางวัล (Rewards as Appeal)” ที่ อรรถพรณ ปิลันธนีโอวาท (2537) กล่าวไว้ว่า สารที่ตอบสนองความต้องการของผู้รับสาร จะประสบผลสำเร็จมากกว่าสารที่ไม่ได้ให้คำสัญญาสิ่งใดกับคนฟัง ยิ่งสารมีรางวัลหรือสิ่งตอบแทน ก็จะมีเรียกร้องความสนใจหรือจูงใจคนฟังได้มาก

การสร้างบรรยากาศและการชี้นำกำกับ

ในกลยุทธ์การสั่งสอนที่ทหารชุดฝึกใช้เพื่อสร้างความเข้าใจกับเยาวชนในเรื่องต่าง ๆ ไม่ว่าจะ เป็นวิธีการฝึกที่ถูกต้อง การปฏิบัติตนให้ถูกต้องตามกาลเทศะเมื่ออยู่ภายใต้กฎระเบียบการฝึก โดยใช้วิธีการสื่อสารแบบพูดคุยอย่างไม่เป็นทางการแต่มีหลักการ เพื่อให้เยาวชนรับทราบแนวทางการปฏิบัติไปในทิศทางเดียวกัน ซึ่งกลยุทธ์ดังกล่าวสอดคล้องกับเทคนิคการสร้างบรรยากาศการฝึกอบรมที่เรียกว่า “บรรยากาศของการชี้นำกำกับ (Direct)” ที่ วิจิตร อวระกุล (2540) ระบุว่า วิทยาการจะต้องให้แนวทางชี้ นำให้ผู้เข้ารับการอบรมเดินไปสู่การเรียนรู้อย่างมีเป้าหมายบอกถึงวัตถุประสงค์ หลักการ จะทำให้ทุกคนไปในแนวทางที่ถูกต้องและไปด้วยกัน

ในกลยุทธ์การสร้างความสัมพันธ์ ทหารชุดฝึกได้ใช้วิธีการในการเข้าไปพูดคุย เล่าเรื่อง ชักถาม หยอกล้อ ตลอดจนเรียนรู้ “ภาษาคนใน” ของเยาวชน กับเยาวชนเมื่อถึงช่วงเวลาที่เหมาะสม เพื่อให้เกิดความคุ้นเคย สนุกสนม และช่วยลดช่องว่างระหว่างทหารกับเยาวชนให้แคบลง ซึ่งกลยุทธ์ดังกล่าว สอดคล้องกับแนวคิดเรื่องการสร้าง “บรรยากาศที่มีความอบอุ่น (Warmth)” ที่ วิจิตร อวระกุล (2540) กล่าวไว้ว่า การใช้คำพูด สีส่า ท่าทาง น้ำเสียงที่เป็นกันเองกับผู้เข้ารับ การอบรม ซึ่งจะช่วยสร้างความรู้สึก ทัศนคติที่ดีต่อกันให้เกิดขึ้นได้ง่าย มีการแสดงความเป็นมิตร แสดงการยอมรับในตัวผู้เข้าอบรม ตลอดจนแสดงว่าวิทยากรมีความพร้อมที่จะให้ความช่วยเหลือ เป็นต้น สิ่งเหล่านี้จะทำให้ผู้เข้าอบรมมีความกล้าที่จะเข้ามาทักทาย พูดคุยอย่างเปิดเผยกับ วิทยากร ซึ่งจะส่งผลถึงการเรียนรู้ในเรื่องต่าง ๆ ที่วิทยากรถ่ายทอดเป็นอย่างดี

นอกจากนั้น การสร้างบรรยากาศที่มีความอบอุ่นให้เกิดขึ้นระหว่างทหารกับเยาวชนยังเป็นปัจจัยผลักดันให้ทหารสามารถเปลี่ยนแปลงความคิด ทัศนคติของเยาวชนได้ง่ายขึ้น เนื่องจาก เยาวชนเกิดความไว้วางใจและเริ่มรู้สึกว่ “ครูเป็นพวกเดียวกับเขา” ซึ่งสอดคล้องกับที่ เฮอริเบิร์ท ซี เคลแมน (Herbert C. Kelman, 1967) ได้แบ่งกระบวนการที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ ของบุคคลไว้ 3 ประการ ในขั้นการเลียนแบบ (Identification) ไว้ว่า การเลียนแบบเป็นผลมาจากที่ บุคคลต้องการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีหรือที่พึงพอใจระหว่างตนเองกับบุคคลอื่นโดยยินยอมเชื่อ หรือปฏิบัติตามสิ่งเร้าที่กระตุ้นทัศนคติ

จุดจูงใจโดยใช้แรงจูงใจ

จุดจูงใจอันหนึ่งที่ครูฝึกใช้เพื่อกระตุ้นเยาวชนทุกวันและทุกครั้งเมื่อเยาวชนเกิดความ ท้อถอยคือ “จุดจูงใจโดยใช้แรงจูงใจ (Motivational Appeal)” โดยกล่าวถึงประสบการณ์ในอดีต ของเยาวชนว่าที่ผิดพลาดไปแล้วให้ผ่านไป แต่อย่าได้หวนกลับไปสู่วงจรเดิมอีก ซึ่งการจะหลุดพ้น จากวงจรตรงนั้นได้ ต้องตั้งใจฝึก จริงจังที่จะพัฒนาตนเองให้ดีขึ้น เพื่อพ่อแม่ คนรัก ครอบครัวของ เยาวชนเอง ซึ่งคำพูดในลักษณะดังกล่าวช่วยให้เยาวชนเกิดแรงใจและความคิดที่จะตั้งใจกับการ ฝึกได้เป็นอย่างดี ซึ่งสอดคล้องกับหลักการจูงใจโดยใช้แรงจูงใจที่ อรวรรณ ปิลาพันธ์โอวาท (2537) ระบุไว้ว่า มีแรงจูงใจบางอย่างที่มนุษย์เรียนรู้เมื่อมีประสบการณ์ผ่านเข้ามาในชีวิต แรงจูงใจเหล่านี้ ได้แก่ ความรักชาติ ความรักในเพื่อนมนุษย์ ศาสนาและค่านิยมต่าง ๆ

กลยุทธ์การขอดเกล็ด

กลยุทธ์การขอดเกล็ด หรือการละลายพฤติกรรมเยาวชน ซึ่งมีกลวิธี 2 ประการประกอบ คือ การควบคุมและการลงโทษ เพื่อสร้างระเบียบวินัยให้เยาวชน ในการประพฤติ ปฏิบัติตนในทุก

กิจกรรม ทุกขณะ ด้วยวิธีการ เช่น การตัดคะแนนความประพฤติ การให้อุดอาหาร การให้หมอบคลาน วิดพื้น จำนวนมากครั้ง ฯลฯ เมื่อเยาวชนทำผิดกฎระเบียบหรือขาดความตั้งใจในการฝึก โดยครูฝึกจะบอกเหตุผลก่อนดำเนินการควบคุมหรือลงโทษด้วยวิธีต่าง ๆ ข้างต้นเสมอ ซึ่งวิธีการดังกล่าวทำให้เยาวชนเกิดการเรียนรู้ที่จะควบคุมและบังคับตัวเองให้ปฏิบัติตามกฎระเบียบอย่างเห็นได้ชัด ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดเรื่องวิธีการสร้าง “บรรยากาศของการควบคุม (Control)” ที่ วิจิตร อวระกุล (2540) กล่าวไว้ว่า ผู้เรียนจะเรียนรู้ได้น้อยถ้าปล่อยให้มืออิสระเกินขอบเขต ไม่มีการควบคุม วิทยากรต้องควบคุมให้เกิดระเบียบวินัย ต้องมีการชี้แจงว่าทำไมต้องทำสิ่งนี้ แต่ไม่ทำสิ่งนั้น ทำไมจึงต้องห้าม ทำไมจึงต้องลงโทษ และไม่ให้ใครมีสิทธิพิเศษ บรรยากาศของการควบคุมนี้จะทำได้โดยการพูด ให้ผู้เข้ารับการอบรมเข้าใจถึงความจำเป็นที่ต้องทำ และทุกคนมีความสำคัญ และได้รับการปฏิบัติตาม กติกา ข้อตกลง ระเบียบ ฯลฯ อย่างเท่าเทียมกันทุกคน ทุกคนจะให้ความสนใจและระมัดระวังอยู่ภายใต้การควบคุมนี้

นอกจากนั้นในกลยุทธ์การขอเดสทินี่ ทหารชุดฝึกยังสร้างความโกรธแค้นให้เกิดขึ้นกับเยาวชน โดยมุ่งหมายให้เยาวชนแสดงความเป็นตัวตนของเยาวชนออกมาเมื่ออยู่ในสภาวะที่ยากลำบาก คับขัน ซึ่งกลวิธีดังกล่าวสอดคล้องกับหลักการใช้ “จุดจูงใจโดยใช้ความโกรธ (Anger Appeal)” ที่ อรวรรณ ปิลันธน์โอวาท (2537) ระบุว่า วิธีนี้ผู้ส่งสารจะสร้างความโกรธหรือความคับข้องใจให้แก่ผู้รับสาร แล้วจึงเขียนหรือพูดเพื่อลดหรือเพิ่มความเครียดแก่ผู้รับสารและวิธีแก้ไข

การที่ทหารใช้กลยุทธ์ที่สร้างความเจ็บปวดทางด้านร่างกายและจิตใจกับเยาวชนนั้น ถือเป็น Hard Strategy ซึ่งเป็นวิธีการที่แตกต่างไปจากการฝึกอบรมเพื่อบำบัดฟื้นฟูเยาวชนผู้ติดยาเสพติดในโครงการอื่น ๆ ซึ่งเป็น Soft Strategy เช่น โครงการพัฒนาคุณธรรมและคุณภาพชีวิตของพระอาจารย์วิระพันธ์ รกขิตสีโล ซึ่ง ภรินทร์ ทองลิ้ม (2543) ได้ทำการศึกษาโครงการดังกล่าวในประเด็นเกี่ยวกับกลยุทธ์การสื่อสาร ระบุว่า กลยุทธ์ของพระอาจารย์จะใช้วิธีการประนีประนอม ละมุนละม่อม ซึ่งเป็นวิธีการที่เหมาะสมกับเยาวชนกลุ่มเป้าหมายที่เป็นนักเรียนนักศึกษา ซึ่งต้องใช้วิธีการในลักษณะค่อยเป็นค่อยไป มีเหตุมีผล เพราะเยาวชนกลุ่มดังกล่าวมักจะมีการคิดก่อนกระทำการใด ๆ เสมอ กล่าวคือมีการใช้ความคิดค่อนข้างมาก จำเป็นต้องใช้กลอุบายที่แยบคาย

วิธีการฝึกในลักษณะ Hard Strategy นี้ ได้มีการพิสูจน์ด้วยวิธีการทางทหารมาแล้ว จากการนำไปฝึกอบรมเยาวชนที่ก่อความไม่สงบในข้อหาทะเลาะวิวาทระหว่างสถาบัน ซึ่งใช้ได้ผลเป็นอย่างดีเนื่องจากนักศึกษากลุ่มดังกล่าว มีลักษณะของการขาดความคิดในการใช้เหตุใช้ผลในการทำกิจกรรมใด ๆ ชอบใช้กำลังตัดสินปัญหา ดังนั้นวิธีการฝึกแบบทหารจึงเหมาะสมกับเยาวชนกลุ่ม

ดังกล่าว (สุนีย์ อมรจรรยาพันธ์. พันโท, สัมภาษณ์, 2544) ทหารชุดฝึกจึงนำวิธีการแบบ Hard Strategy ที่สร้างความเจ็บปวดทั้งต่อร่างกายและจิตใจมาปรับใช้กับเยาวชนจากสถานพินิจซึ่งมีพฤติกรรมใกล้เคียงกับนักเรียนที่ชอบวิวาทซึ่งก็มีพฤติกรรมการใช้สารเสพติดด้วย โดยมุ่งหวังให้เยาวชนเกิดความรักสามัคคีและรู้จักการเห็นใจผู้อื่นได้เป็นอย่างดี เพื่อเยาวชนจะได้เรียนรู้ว่าคนอื่นที่เขาไม่เคยรู้จักมาก่อน แต่เมื่อได้มาฝึกอบรมมาอยู่กลุ่มหมู่เดียวกัน ได้รับความยากลำบากด้วยกัน ตลอดระยะเวลา 17 วัน ก็กลายเป็นเพื่อนแท้ได้ ซึ่งทำให้เยาวชนเกิดความรู้สึกที่สามารถ “เจ็บแทนเพื่อนได้” ซึ่งสอดคล้องกับที่ อัจฉรา ทองตัน (2536) กล่าวไว้ถึงบุคลิกลักษณะของเยาวชนในสถานพินิจข้อหนึ่งว่า “เป็นคนที่มีความรักพวกพ้องอย่างมาก”

แต่วิธีการแบบ Hard Strategy ดังกล่าวขัดแย้งกับหลักการสอนสำหรับเด็กที่มีปัญหาทางอารมณ์ ตามหลักจิตวิทยาเด็กปกติ ที่ระบุไว้ว่า เด็กที่มีพฤติกรรมที่ ชอบแสดงออก เช่น ตี ต่อสู้ เข้าแย่ง โห่ฮาป่า ช่มชู้ ทำลาย ทำร้ายผู้อื่น จัดว่าเป็นเด็กที่มีปัญหาทางอารมณ์ที่เรียกว่า เป็น อันธพาล ซึ่งวิธีสอนเด็กก้าวร้าวควรปฏิบัติดังนี้ (ชูชีพ อ่อนโคกสูง, 2527 : 156-157)

1. ครูต้องช่วยเหลือเด็กไม่ใช่ออกคำสั่ง
2. จัดเตรียมพฤติกรรมที่ไม่ก้าวร้าวเมื่อต้องโต้ตอบกับสิ่งเร้าที่กระตุ้นให้ก้าวร้าว
3. ให้เด็กแสดงพฤติกรรมที่เตรียมไว้เมื่อถูกกระตุ้นด้วยสิ่งเร้าที่จะก่อให้เกิดการก้าวร้าว
4. ให้รางวัลเมื่อเด็กไม่ก้าวร้าว
5. ลงโทษโดยการก้าวร้าวให้น้อยที่สุด

นอกจากทหารชุดฝึกจะใช้วัจนภาษาในการสื่อสารกับเยาวชนแล้ว ยังนำอวัจนภาษาเข้ามาสอดประสานไปในการสื่อสารด้วย เพราะการสื่อสารโดยใช้คำพูดหรือภาษาแต่เพียงอย่างเดียวไม่อาจทำให้การสื่อสารบรรลุวัตถุประสงค์ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากนักในบางสถานการณ์ บางช่วงเวลา และกับกลุ่มเป้าหมายบางกลุ่ม

การสาธิต

การสาธิตประกอบการบรรยาย หรือการสั่งให้ปฏิบัติเป็นรูปแบบการใช้วัจนภาษาหลักที่ครูฝึกนำมาใช้ การแสดงท่าทางต่างๆ ให้เยาวชนดู ทำด้วยความละเอียด ทุกขั้นตอนด้วยความเชี่ยวชาญ การอธิบายที่สั้นกระชับ และเปิดโอกาสให้เยาวชนซักถามเมื่อไม่เข้าใจได้ในครั้งแรกของการสอน หลังจากนั้นให้เยาวชนปฏิบัติตาม และเรียนรู้ด้วยตนเอง

วิธีการสอนที่มีการสาธิตประกอบ (Lecture and Method Demonstration) ที่ทหารใช้นี้เป็นไปตามหลักเทคนิคการฝึกอบรมที่ ชูชัย สมितिไกร (2540) กล่าวไว้ว่า การบรรยายหรือการสอน คือ การบรรยายสาระความรู้ต่าง ๆ โดยวิทยากร เป็นการสื่อสารจากวิทยากรสู่ผู้เข้ารับการอบรม วิทยากรจะเป็นผู้มีบทบาทมากที่สุดในการฝึกอบรม วิทยากรจะเป็นผู้จัดเตรียมเนื้อหาสำหรับการบรรยาย รวมถึงสื่อที่ใช้ประกอบ ในการบรรยายที่ดีวิทยากรจะต้องสามารถกล่าวถึงประเด็นต่างๆ ได้อย่างชัดเจน โดยมีการเลือกใช้ภาษาที่เหมาะสมกับภูมิหลังของผู้เข้ารับการอบรม พร้อมทั้งมีการยกตัวอย่างที่ช่วยให้เกิดความเข้าใจได้อย่างรวดเร็ว โดยมีจุดประสงค์เพื่อถ่ายทอดความรู้ใหม่ ๆ ไปสู่กลุ่มคนจำนวนมากในเวลาอันรวดเร็วและอยู่ภายใต้เงื่อนไขดังนี้

1. วิทยากรเป็นผู้มีชื่อเสียง ความน่าเชื่อถือ และความเชี่ยวชาญ
2. มีการตระเตรียมแผนการบรรยายเป็นอย่างดี
3. การบรรยายกระชับ ตรงจุด และชัดเจน

สำหรับการสาธิตวิธี (Method Demonstration) เป็นการแสดงให้เห็นถึงการปฏิบัติจริง และเปิดโอกาสให้ผู้เข้ารับการอบรมได้ทดลองปฏิบัติตามและซักถามปัญหา โดยมีจุดประสงค์เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมเกิดความเข้าใจและเห็นการปฏิบัติจริง และอยู่ภายใต้เงื่อนไขที่ว่า วิทยากรจะต้องมีความเชี่ยวชาญในเรื่องที่สาธิต และผู้เข้ารับการอบรมมีจำนวนไม่มากเกินไป ซึ่งในการสาธิตทำฝึกแก่เยาวชนนี้ ครูฝึกได้แบ่งเยาวชนออกเป็น “หมู่” หมู่ละ 8-12 คน จึงทำให้การสาธิตทำได้ทั่วถึงตามหลักการ

การใช้วจนภาษา

ในการสื่อสารนั้น ผู้ส่งสารจะไม่ประสบความสำเร็จถ้าผู้รับสารไม่มีความพร้อม ซึ่งจากการวิจัยพบว่า ทหารได้ใช้หลักการกระตุ้น เตือน ความพร้อมโดยการใช้วจนภาษาและอวจนภาษา ซึ่งวจนภาษาที่ใช้เป็นคำเรียกกระตุ้นแบบถามตอบ เช่น “เยาวชน คุณคือใคร” “มาที่นี่เพื่ออะไร” เพื่อย้ำให้เยาวชนตระหนักถึงเป้าหมายในการฝึกอยู่ตลอดเวลา ในส่วนของอวจนภาษาใช้สัญญาณนอกหูในการกระตุ้นเตือนเยาวชนซึ่งเป็นการส่งสัญญาณและจ้องตามแต่สถานการณ์ เช่น เป้ายาวเพื่อเรียกรวมพล เป่าสั้น ๆ ถี่ ๆ เพื่อเร่งให้ปฏิบัติภารกิจที่ทำอยู่ให้เสร็จโดยเร็ว ฯลฯ เป็นหลัก และมีการใช้สัญญาณมือในการสื่อสารเป็นครั้งคราว ซึ่งหลักการกระตุ้นความพร้อมนี้สอดคล้องกับแนวคิดและทฤษฎีเรื่องกระบวนการสื่อสารของมุลเลย์ (Mouley G.J.X.) ที่ว่า ความพร้อมเป็นองค์ประกอบสำคัญของการเรียนรู้ จะช่วยให้บุคคลสามารถเรียนรู้ได้ต่างกัน บุคคลที่มีความพร้อมมากก็อาจเรียนรู้ได้ดี

การใช้กระบวนการกลุ่ม

เมื่อทหาร ได้นำกลยุทธ์การสื่อสารในรูปแบบต่างๆ มาปฏิสัมพันธ์กับเยาวชน พบว่าการสื่อสารของทหาร ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของเยาวชนในกิจกรรมการฝึกอบรมต่าง ๆ ในระดับที่สูงขึ้น ซึ่งกิจกรรมในตารางฝึกอบรมเป็นปัจจัยสำคัญสำหรับการฟื้นฟู ทั้งนี้เนื่องจากการมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่มเพื่อการฟื้นฟูนั้น จะส่งเสริมให้เยาวชนเกิดการพัฒนาด้านต่าง ๆ ทั้งระบบความคิด และพฤติกรรม ทำให้เกิดการเรียนรู้ตนเองรวมถึงคนรอบข้าง ได้รับรู้ถึงข้อดีและข้อเสียเพื่อการแก้ไขปรับปรุงให้ดีขึ้น พลังกลุ่มจะเป็นสิ่งผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ดี ทำให้เกิดความเข้าใจต่อกัน แสดงสัมพันธภาพที่ดีระหว่างกัน รวมไปถึงเยาวชนจะให้ความร่วมมือและมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมต่าง ๆ มากขึ้น ซึ่งผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับจุดมุ่งหมายของกิจกรรมกลุ่มเพื่อพัฒนาบุคคล โดยวินิจ เกตุขำ และคมเพชร ฉัตรศุภกุล (2522) ได้ระบุว่า “การใช้กิจกรรมกลุ่มเพื่อให้เกิดความเข้าใจตนเอง การอยู่ร่วมกับสมาชิกอื่นในกลุ่ม จะมีส่วนช่วยให้เกิดการเรียนรู้ตนเองได้ดีขึ้น ทั้งยังเกิดความเข้าใจผู้อื่น รู้จักซึ่งกันและกัน ตลอดจนทำให้สามารถทำงานร่วมกันได้ ซึ่งถือเป็นสิ่งสำคัญเพราะมนุษย์ต้องพึ่งพาอาศัยกัน” อีกทั้งยังสอดคล้องกับหลักการที่กล่าวไว้ว่า “กิจกรรมกลุ่มสามารถพัฒนาบุคคลได้ เพราะว่าการเรียนรู้โดยการทำกิจกรรมต่าง ๆ บุคคลจะได้รับประสบการณ์โดยตรง ผลจากการปฏิบัติกิจกรรมกลุ่มจะทำให้บุคคลซาบซึ้งประทับใจมากกว่าการสอนบุคคลให้มีการพัฒนาตนเองโดยใช้วาจาเพียงอย่างเดียว”

การใช้กระบวนการกลุ่มหรืออิทธิพลของกลุ่มนั้น ในทางทหารเรียกว่า ระบบหมู่ ได้ถูกนำมาใช้เป็นกลไกหลักอีกอันหนึ่งเพื่อเสริมสร้างเยาวชนให้รู้จักการอยู่ร่วมกันในสังคมคนหมู่มาก ซึ่งจะส่งผลให้เกิดผลในเรื่องความมีน้ำใจ ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ในระหว่างกลุ่มเยาวชนเอง โดยทหารได้นำจุดเด่นด้านอุปนิสัยของเยาวชนในเรื่อง “ความรักพวกพ้อง” มาเป็นปัจจัยผลักดันให้บรรลุผลข้างต้น จากผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับที่สมหมาย กาญจนานภา (2531) ได้ระบุในงานศึกษาวิจัยถึงอุปนิสัยของเด็กและเยาวชนในสถานพินิจพบว่า เป็นผู้ที่หวาดระแวงบุคคลอื่นที่มีใช้กลุ่มของตน มีความรักกลุ่มเพื่อนพ้องสูง มักเห็นคล้อยตามเพื่อนในกลุ่มของตน เสี่ยงอันตรายและยอมถูกลงโทษหรือทำร้ายแทนเพื่อนที่รักในกลุ่มได้

กิจกรรมหลาย ๆ กิจกรรมในการฝึกอบรม เช่น กีฬาสัมพันธ์ นันทนาการ (ร้องเพลง เล่นเกม) ล้วนเป็นกิจกรรมที่ทหารชุดฝึกจัดขึ้นเพื่อสร้างความสนใจของเยาวชนให้มีความหลากหลาย รู้จักที่จะเรียนรู้ และรู้จักกิจกรรมที่สามารถทำในยามว่างได้นอกเหนือจากการเที่ยวเตร่และเสพยาเสพติด ซึ่งกลวิธีดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดเรื่องการบำบัดเป็นกลุ่ม (Group Therapy)

แบบการบำบัดโดยกิจกรรมกลุ่ม (Group Activities Therapy) ที่ วินิจ เกตุขำ (2522) กล่าวว่า “เหมาะสำหรับเด็กที่โตพอสมควร เพราะเป็นการเกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหาทางอารมณ์และสังคม โดยที่ให้ได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ที่เขาสนใจ เช่น การดนตรี กีฬา วาดภาพ ต่อรูป เป็นต้น”

การสร้างควมใกล้ชิด

กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ที่ถือเป็นกิจกรรมพิเศษกิจกรรมหนึ่งของโครงการฝึกอบรมนี้คือ “กิจกรรมจับเข้าคุยกัน” ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ทหารได้นำแนวทางของกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ในรูปแบบของทางทหารมาประยุกต์เป็นกิจกรรมดังกล่าว ซึ่งการจับเข้าคุยกันทำให้ครูฝึกกับเยาวชนมีโอกาสในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นแก่กันและกันได้เป็นอย่างดี อีกทั้งกิจกรรมนี้ยังช่วยในการสร้างความสัมพันธ์และลดช่องว่างระหว่างครูฝึกกับเยาวชนได้มาก ซึ่งส่งผลให้เยาวชนยอมรับฟัง คำสอน ข้อแนะนำ ข้อเสนอแนะ ข้อคิดของครูฝึกมากขึ้นด้วย จากผลการวิจัยดังกล่าวจึงสอดคล้องกับที่ ลาซาร์สเฟลด์ และ เมนเซล (Lazarsfeld and Menzel, 1968) ได้ให้เหตุผลเกี่ยวกับความมีประสิทธิภาพของสื่อบุคคลไว้ว่า การพูดคุยกันเองเป็นส่วนตัว ทำให้ผู้พูดและผู้ฟังเกิดความเป็นกันเอง และทำให้ผู้ฟังยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้พูดได้ง่ายขึ้น เพราะ

1. การสื่อสารแบบเห็นหน้ากัน ทำให้ผู้พูดสามารถดัดแปลงเรื่องราวต่าง ๆ ให้ตรงกับความต้องการของผู้ฟังได้อย่างเหมาะสม
2. การสื่อสารแบบนี้ ทำให้ผู้ฟังรู้สึกว่าได้รับรางวัลทั้งนี้มีส่วนร่วมในเรื่องที่สามารถแสดงความคิดเห็นกับผู้พูดได้

เหตุผลอีกประการหนึ่งที่ทำให้กิจกรรมจับเข้าคุยกันประสบความสำเร็จในแง่ของการยอมให้ข่าวสารข้อมูลในระดับลึกของเยาวชนแก่ครูฝึก (เช่นการบอกแหล่งผลิต แหล่งค้ายาบ้าหรือพฤติกรรมที่หลบเลี่ยงจากการถูกจับกุม เป็นต้น) นั้น เนื่องจากบรรยากาศในกิจกรรมดังกล่าวมีลักษณะของความเป็นกันเอง มีการหยอกล้อ พูดแซวระหว่างครูฝึกกับเยาวชน ไม่มีพิธีรีตอง ตลอดจนมีความเท่าเทียมและมีการสร้างการรับรู้ให้กับเยาวชนว่า ทุกคนในกลุ่มพร้อมที่จะช่วยเหลือและให้กำลังใจซึ่งกันและกัน ซึ่งผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับที่ วินิจ เกตุขำ (2522) ได้กล่าวไว้ถึงลักษณะของกลุ่มที่พึงต้องการในการเรียนการสอนกระบวนการกลุ่ม ในเรื่องของบรรยากาศในกลุ่ม ว่า ต้องอยู่ในลักษณะที่เป็นกันเองที่สุด เพื่อให้ผู้เรียนทุกคนและผู้สอนมีความรู้สึกเป็นอิสระที่จะพูดแสดงออก บรรยากาศในกลุ่มควรมีการให้กำลังใจ เคารพความคิดเห็นซึ่งกันและกัน และมีการช่วยเหลือกัน ทุกคนรู้สึกอบอุ่น อีกทั้งยัง สอดคล้องกับลักษณะของกิจกรรมที่นำมาใช้ในการเรียนการสอนโดยวิธีกระบวนการกลุ่มที่ ทิศนา แคมณี (2521) ระบุไว้ว่า

1. กิจกรรมนั้นต้องเปิดโอกาสให้สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วม
2. กิจกรรมนั้น ทำให้มีการรวมกันได้ดีมั่นคงแน่นแฟ้น
3. กิจกรรมนั้นต้องช่วยลดความเครียด มีเรื่องให้ขำ มีการหัวเราะบ้าง ในบางช่วง
4. กิจกรรมนั้นต้องสร้างความเข้าใจ เห็นใจกัน มีชื่อก่อให้เกิดความแตกร้าง
5. กิจกรรมนั้นต้องให้ข้อคิด มีการประเมินผล มีการวิเคราะห์
6. กิจกรรมนั้น เปิดโอกาสให้มีการแสดงความคิดเห็น มีการซักถาม อภิปรายกัน
7. กิจกรรมนั้นมีส่วนร่วมให้ความรู้ มีการย้ำให้สมาชิกเข้าใจเนื้อหาที่ซ่อนเร้นอยู่
8. กิจกรรมช่วยชี้แนะแนวทางให้สมาชิกรู้จักตนเอง กล่าวที่จะยอมรับข้อบกพร่องของตน
9. กิจกรรมนั้นช่วยให้ผู้เรียนได้รู้จักคนอื่น ๆ ได้ดีขึ้นแม้จะไม่ทุกแง่ทุกมุม ก็ช่วยให้รู้จักเข้าใจผู้อื่นมากขึ้น
10. กิจกรรมนั้นทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่มีประโยชน์เพื่อนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

2. กระบวนการสื่อสารที่ใช้ในการฝึกอบรม

การฝึกอบรมเป็นกระบวนการถ่ายทอดสารจากผู้ส่งสารคือทหารชุดฝึกไปยังผู้รับสารคือเยาวชนผู้เข้ารับการฝึก โดยผ่านสื่อต่าง ๆ เช่น การบรรยาย วีดีโอ สื่อกิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งสอดคล้องกับที่ ปรมะ สตะเวทิน (2533) ได้ให้ความหมายของการสื่อสาร (Communication) ว่าหมายถึงกระบวนการถ่ายทอดสาร (Message) จากบุคคลฝ่ายหนึ่งซึ่งเรียกว่าผู้ส่งสาร (Source) ไปยังบุคคลอีกฝ่ายหนึ่งซึ่งเรียกว่าผู้รับสาร (Receiver) โดยผ่านสื่อ (Channel) และวัตถุประสงค์ในการฝึกอบรมคือต้องการโน้มน้าวใจให้ผู้เข้าอบรมได้มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมความประพฤติทัศนคติ และปลูกฝังจิตสำนึกที่ดีให้กับผู้เข้ารับการอบรม ซึ่งสอดคล้องกับที่ เออร์วิน พี เบททิงเฮาส์ (Erwin P. Bettinghaus, 1980) ได้สรุปการโน้มน้าวใจว่า เป็นรูปแบบการปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ที่เกิดขึ้นเมื่อบุคคลคนเดียวต้องการที่จะตอบสนองเฉพาะจากบุคคลคนเดียวหรือมากกว่า และมีความตั้งใจที่จะได้รับการตอบสนองผ่านการสื่อสาร ซึ่งเกิดขึ้นเมื่อบุคคลสองคนหรือมากกว่าเห็นด้วยกับการให้ความร่วมมือในการสื่อสารที่พยายามจะเข้าถึงการเปลี่ยนแปลงการตัดสินใจและการกระทำ การโน้มน้าวใจเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการเปลี่ยนแปลงสังคม แต่เรายังได้แย้งว่ามันมีประโยชน์ในการเป็นเครื่องมือหลักที่จะแก้ปัญหาสังคมที่หลากหลาย และยังเชื่อมโยงกับ ซีมอนส์ (Simons) ที่สรุปความหมายของการโน้มน้าวใจว่า หมายถึง การสื่อสารของมนุษย์ที่สร้างขึ้นเพื่อให้มีอิทธิพลเหนือผู้อื่นโดยการเปลี่ยนความเชื่อ ค่านิยม หรือทัศนคติ

การสื่อสารแบบสองทาง

ลักษณะการสื่อสารสู่เยาวชนของทหารมี 2 รูปแบบ คือ การสื่อสารแบบทางเดียว (One-Way Communication) และการสื่อสารแบบสองทาง (Two-Way Communication) โดยจะนำไปใช้แตกต่างกันตามประเภท และลักษณะรูปแบบของกิจกรรมการฝึกอบรม ในการฝึกอบรมเยาวชนนี้ จะใช้ลักษณะการสื่อสารแบบสองทางมากในช่วงการบรรยาย และการฝึกทำพื้นฐานทางทหารที่กระบวนกรฝึกผ่านไปแล้ว 3 วันซึ่งเป็นระยะเวลาที่ลดความเคร่งครัดในการฝึกลง เนื่องจากการสื่อสารในลักษณะนี้เปิดโอกาสให้เยาวชนสามารถสื่อสาร ได้ตอบ และแลกเปลี่ยน แสดงความคิดเห็นร่วมกัน ก่อให้เกิดการพัฒนาทางด้านความคิด และพฤติกรรมที่เหมาะสม และหากพบว่ามีปัญหาเกิดขึ้นจะได้ดำเนินการแก้ไข โดยพิจารณาจากพฤติกรรมของเยาวชนในระหว่างการสื่อสาร ซึ่งนับได้ว่าเป็นวิธีการสื่อสารที่ได้ผลดีสำหรับการฟื้นฟู ดังจะเห็นได้ว่า ผลการวิจัยดังกล่าว มีความเกี่ยวข้องกับประเด็นทิศทางการสื่อสารในกลุ่ม ซึ่งได้มีการทดลองเกี่ยวกับทิศทางการสื่อสารพบว่า "การสื่อสารแบบสองทาง อาจจะดีกว่าการสื่อสารแบบทางเดียว แต่มีความถูกต้องมากกว่า การสื่อสารในกลุ่มจะใช้การสื่อสารแบบสองทาง เนื่องจากมีประสิทธิภาพมากกว่าการสื่อสารแบบทางเดียว ทั้งนี้เพราะการสื่อสารแบบสองทางนั้น ส่งผลให้ผู้ส่งสารสามารถรับรู้ถึงปฏิกริยาย้อนกลับ (Feedback) ของผู้รับสารทันที"

การสื่อสารแบบทางเดียว

ในการถ่ายทอดความรู้หรือการฝึกอบรมของทหารนั้น ในบางสถานการณ์มีการใช้หลักการการสื่อสารทางเดียว (One-Way Communication) คือไม่เกิดการมีปฏิสัมพันธ์กันระหว่างผู้ส่งสารกับผู้รับสาร และโดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงระหว่างการฝึกปฏิบัติทางทหาร ทหารจะทำหน้าที่เป็นผู้ส่งสารโดยการ "สั่งให้ปฏิบัติ" และเยาวชนก็มีหน้าที่เพียงเป็นผู้รับสาร โดยการ "รับรู้ เชื่อฟังและปฏิบัติตาม" เท่านั้น ซึ่งหากจำแนกรูปแบบการสื่อสารลักษณะดังกล่าวตามเกณฑ์ของทิศทางการสื่อสารแล้ว จะเห็นว่าทหารใช้วิธีการสื่อสารทางเดียวแบบบนลงล่าง (Downward Communication) กับเยาวชนซึ่ง ฝน แสงสิงแก้ว ระบุว่า "รูปแบบการสื่อสารจากบนลงล่างมักจะออกมาในรูปแบบของคำสั่งด้วยวาจาหรือคำสั่งด้วยลายลักษณ์อักษร การสื่อสารในลักษณะนี้ทำให้ตัวสารมีน้ำหนัก มีความน่าเชื่อถือ" ซึ่งวิธีการสื่อสารที่มีลักษณะของความไม่เท่าเทียมกันระหว่างผู้ส่งสารและผู้รับสาร ดังการสื่อสารทางเดียวแบบบนลงล่างนี้ มีข้อดีในแง่ที่ว่า ทำให้การถ่ายทอดข่าวสารจากครูฝึกไปยังเยาวชนทำได้ง่าย และรวดเร็ว เพราะครูฝึกไม่ต้องรอหรือเว้นช่วงจังหวะในการรอรับฟังสารหรือปฏิกริยาตอบกลับจากเยาวชน จึงทำให้การฝึกปฏิบัติทำพื้นฐานทางทหารเป็นไปตามแผน และตารางเวลาที่กำหนดไว้ เช่น กำหนดให้ครูฝึกสอนเยาวชนเข้าแถวตอนเรียงหนึ่ง เป็นเวลาครึ่งชั่วโมงให้สำเร็จ ครูฝึกก็สามารถควบคุมการฝึกให้บรรลุตามเป้าหมาย

ได้ โดยการสอน สาธิตและสั่งให้เยาวชนปฏิบัติไปเรื่อยๆ หากทำผิดก็สั่งให้แก้ไขทำใหม่ได้อย่างต่อเนื่อง เป็นต้น

แต่การสื่อสารทางเดียวแบบบนลงล่าง ที่ทหารนำมาใช้นี้ ก็มีข้อเสียตรงที่ เป็นการสื่อสารที่ส่งไปยังอีกฝ่ายหนึ่งแล้วไม่มีการโต้ตอบกลับมา ซึ่งจะทำให้เกิดโอกาสในการผิดพลาดทางการสื่อสารและทำกิจกรรมได้ง่ายมาก ซึ่งจะส่งผลให้กลุ่มและตัวบุคคลไม่มีประสิทธิภาพด้วย เพราะเมื่อเยาวชนมีสถานะเพียงผู้รับฟัง เมื่อไม่เข้าใจระหว่างการฝึกก็ไม่มีโอกาสซักถาม ทำให้เยาวชนปฏิบัติภารกิจผิดพลาดซ้ำซาก ถึงแม้ครูฝึกจะเข้ามาสอนมาแก้ไขแต่เยาวชนก็ไม่สามารถจดจำความรู้นั้นได้เท่าที่ควร เพราะสิ่งที่ครูฝึกสอนหรือแก้ไขให้ กับสิ่งที่เยาวชนขบข้องใจ สองสิ่งนั้น ไม่ได้เป็นสิ่งที่ตรงกันไปทั้งหมด ซึ่งเยาวชนก็ไม่มีโอกาสชี้แจงให้ครูฝึกทราบได้

การสื่อสารแบบเป็นทางการ

เมื่อจำแนกรูปแบบการสื่อสารตามลักษณะของการใช้ พบว่า ทหารใช้การสื่อสารทั้งลักษณะแบบเป็นทางการ (Formal Communication) และไม่เป็นทางการ (Informal Communication) ควบคู่กันไปตามแต่สถานการณ์ โดยในช่วงต้นของการฝึกอบรมคือหนึ่งถึงสามวันแรก ลักษณะการสื่อสารจะทำตามแบบแผนที่กำหนดไว้ แสดงให้เยาวชนรู้สึกถึงช่องว่างระหว่างทหารชุดฝึกในฐานะของความเป็นครูผู้ควบคุมกับสถานภาพของความเป็นผู้ถูกฝึกของเยาวชนอย่างชัดเจน การพบปะพูดคุยทั้งในช่วงเวลาการฝึกหรือนอกเวลาการฝึกล้วนมีความสัมพันธ์แบบเป็นทางการ คือไม่มีการพูดเล่น ภาษาที่ใช้สื่อสารเป็นภาษาทางการทั้งสิ้น จากผลการศึกษาดังกล่าวสอดคล้องกับลักษณะการสื่อสารแบบเป็นทางการที่ ยูพา สุภากุล (2540) ระบุไว้ว่า “การสื่อสารแบบเป็นทางการ (Formal Communication) เป็นการสื่อสารระหว่างบุคคลซึ่งเกิดปฏิสัมพันธ์ในโครงสร้างที่มีแบบแผนกำหนดไว้อย่างแน่นอน (Prescribed Communication) สารจะถูกส่งออกไปตามลำดับขั้น หรือตามลักษณะหน้าที่ของภารกิจ โดยจะไหลผ่านสายใยความสัมพันธ์อย่างเป็นทางการ เป็นการสื่อสารที่คำนึงถึงบทบาทหน้าที่ และตำแหน่งระหว่างผู้ส่งสารและผู้รับสาร ซึ่งเป็นการสื่อสารที่มีการกำหนดระเบียบแบบแผนไว้ชัดเจน ทั้งนี้อาจจะเป็นการสื่อสารที่เป็นลายลักษณ์อักษร เช่น บันทึกรายงาน หรืออาจจะเป็นการสื่อสารที่ไม่มีลายลักษณ์อักษรก็ได้ เช่น การสั่งงานโดยตรงผ่านการพูดกันทางวาจา”

ซึ่งการใช้วิธีการสื่อสารแบบเป็นทางการข้างต้น มีข้อดีคือทำให้บรรยากาศของการฝึกอบรมเป็นระบบระเบียบสามารถควบคุมเยาวชนให้อยู่ในกฎเกณฑ์ได้ แต่ก็มีข้อเสียคือทำให้เยาวชนรู้สึกว่า การฝึกเป็นเรื่องที่พวกเขากำลัง “ถูกสั่งให้ทำ” และ “ต้องทำตาม” ซึ่งทำให้เยาวชน

เกิดความรู้สึกต่อต้านอยู่ทุกขณะ เพราะโดยบุคลิกลักษณะนิสัยของวัยรุ่นแล้ว มีอารมณ์ร้อน ไม่ชอบการบังคับให้ทำอะไรใด อย่างหนึ่ง รักความเป็นส่วนตัวและมีความมีอิสระสูง (ผาสุก พุทธเมธา, 2530 : 40-50) และสาเหตุอีกประการคือเยาวชนกลุ่มนี้ใช้ชีวิตอย่างอิสระมาโดยตลอด ก่อนถูกจับกุม ถึงแม้จะอยู่ในสถานพินิจ กฎระเบียบข้างในก็มีได้มีลักษณะของการสั่งการ บังคับให้ทำอะไรใด นอกจากนั้น ยังทำให้เยาวชนติดความรู้สึกเกรงกลัว ไม่กล้าที่จะเข้าไปมีปฏิสัมพันธ์ปรึกษา พูดคุยในเรื่องต่าง ๆ กับทหารครูฝึก ซึ่งเป็นอุปสรรคประการหนึ่งที่ทำให้เยาวชนไม่กล้าเปิดเผยข้อมูล หรือความในใจของเยาวชน ให้กับครูฝึกรับรู้ ถึงแม้จะเกิดความรู้สึกที่ดีขึ้นกับครูฝึกในช่วงระยะหลังของการฝึกก็ตาม ซึ่งส่งผลเสียแก่การได้มาซึ่งข้อมูลที่แท้จริงในระดับลึกเกี่ยวกับเยาวชนและวงการยาเสพติด

การสื่อสารแบบไม่เป็นทางการ

การสื่อสารอีกลักษณะหนึ่งที่ทหารครูฝึกใช้สื่อสารกับเยาวชน มีลักษณะที่แตกต่างจากการสื่อสารแบบเป็นทางการ โดยมีบรรยากาศของความเป็นกันเองมากกว่า ไม่ได้มีการกำหนดแบบแผนของการสื่อสารเอาไว้ว่า ห้ามพูดเล่น หยอกล้อ กับเยาวชน หรือต้องทำหน้าที่ ทำทางซึ่งซึ่งห้ามยิ้ม เป็นต้น แต่จะให้อิสระแก่ครูฝึกในการถ่ายทอดสารสู่เยาวชน ผ่านวัจนภาษาและอวัจนภาษาในรูปแบบใดๆ ก็ได้ขึ้นอยู่กับเอกลักษณ์และเทคนิคของครูฝึกแต่ละคน ซึ่งลักษณะการสื่อสารดังกล่าวตรงกับลักษณะของการสื่อสารแบบไม่เป็นทางการ ที่ยุพา สุภากุล (2540) ระบุไว้ว่า “เป็นการสื่อสารที่เกิดขึ้นเอง และเกิดขึ้นจากการสื่อสารระหว่างบุคคล เป็นการสื่อสารที่เกิดขึ้นโดยไม่เป็นไปตามระเบียบแบบแผนขององค์การ มีลักษณะการสื่อสารที่เป็นส่วนตัวมากกว่าทางตำแหน่งหน้าที่ ส่วนใหญ่จะใช้คำพูด การสื่อสารแบบนี้จะเกิดเมื่อสมาชิกมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่นอย่างอิสระในอัตราความถี่และความเข้มข้นของการสื่อสารต่างกัน”

ซึ่งวิธีการสื่อสารแบบไม่เป็นทางการที่ทหารใช้ในการฝึกอบรมนี้ มีข้อดีคือเป็นการเปิดโอกาสให้เยาวชนและครูฝึกได้สร้างความสัมพันธ์ในลักษณะส่วนตัว เป็นกันเองมากขึ้น ทำให้ทั้งสองฝ่ายได้เรียนรู้และรับทราบถึงความรู้สึกนึกคิด ตลอดจนอุปนิสัยใจคอที่แท้จริงของแต่ละฝ่ายได้ชัดเจนขึ้นมาอีกระดับหนึ่ง แต่การสื่อสารลักษณะนี้ มีข้อเสียตรงที่ ข้าราชการข้อมูลต่าง ๆ อาจผิดไปจากความเป็นจริงได้ง่าย ในกรณีที่เยาวชนยังรู้สึกสับสนในความเปลี่ยนแปลงของบุคลิกครูฝึก และยังไม่มั่นใจมากพอที่จะให้ข้อมูลเบาะลึกที่แท้จริงทั้งหมด ซึ่งอาจมีการปรุงแต่งเนื้อหาสารให้เกิดความไขว่เขวได้ ซึ่งสอดคล้องกับที่ ยุพา สุภากุล (2540) ระบุไว้ถึงลักษณะสำคัญของการสื่อสารแบบไม่เป็นทางการไว้ว่า “ความรวดเร็วของการสื่อสารจะมีมาก แต่มีข้อเสียตรงที่ข้าราชการข้อมูลต่าง ๆ อาจผิดไปจากความเป็นจริงได้ง่าย”

การสื่อสารระหว่างบุคคล

ในกระบวนการฟื้นฟูเยาวชน พบว่า กลยุทธ์การสื่อสารของทหารชุดฝึกเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลให้การฝึกอบรมฟื้นฟูเกิดประสิทธิผล ทั้งนี้เนื่องจากทหาร เป็นสื่อบุคคลที่มีประสิทธิภาพในการสื่อสารเพื่อโน้มน้าวใจ และจูงใจเยาวชนผู้เข้ารับการฝึกได้เป็นอย่างดี ทำให้เกิดความไว้วางใจ เชื่อฟัง และปฏิบัติตามคำแนะนำของทหาร ซึ่งผลดังกล่าวมีความสอดคล้องในประเด็นเกี่ยวกับลักษณะของสื่อบุคคล โดย กนกรัตน์ สุขวัฒนา (2534) ระบุว่า "สื่อบุคคลเป็นสื่อที่มุ่งเน้นการสื่อสารแบบบุคคลวิถี (Two-Way Communication) จึงทำให้สาระของการสื่อสารมีความชัดเจนมากกว่าสื่ออื่น ยิ่งผู้รับสารมีความเชื่อถือในตัวผู้ส่งสารจะทำให้การสื่อสารมีประสิทธิภาพมากขึ้น และปริมาณของปฏิกริยาตอบกลับ (Feedback) ในขณะทำการสื่อสารเกิดขึ้นในระดับสูง" อีกทั้งทหารสามารถใช้การสื่อสารระหว่างบุคคล เพื่อจูงใจ โน้มน้าวใจให้เยาวชนปรับเปลี่ยนทัศนคติ ให้เป็นไปในทิศทางที่ดีขึ้น ทั้งด้านการเลิกยาเสพติด การฟื้นฟู การร่วมทำกิจกรรมต่าง ๆ ตลอดจนมีความรู้สึกที่ดีขึ้น ไม่ต่อต้านกับครูฝึก และคนรอบข้าง จะเห็นได้ว่า ผลการวิจัยดังกล่าวมีความสัมพันธ์ในประเด็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพของสื่อบุคคล โดยเสถียร เขยประทับ (2525) ได้ระบุว่า "สื่อบุคคลสามารถจูงใจบุคคลให้เปลี่ยนแปลงทัศนคติที่ฝังรากลึกได้" และในฐานะที่เป็นสื่อบุคคล ทหารจึงมีอิทธิพลต่อการสื่อสารรูปแบบต่าง ๆ ไปยังเยาวชนโดยผ่านกิจกรรมการฝึกอบรมรูปแบบต่าง ๆ

จากการศึกษาพบว่า การสื่อสารระหว่างบุคคลของทหารโดยเฉพาะอย่างยิ่งการสื่อสารในลักษณะที่ไม่เป็นทางการ ส่งผลให้เยาวชนมีความรู้สึกเป็นกันเอง เกิดความเชื่อถือ ศรัทธา และสามารถโน้มน้าวใจให้มีพฤติกรรมตอบสนองที่ดีตามมา จะเห็นได้ว่าผลที่ได้รับดังกล่าว มีความสอดคล้องกับแนวคิด และทฤษฎีการสื่อสารระหว่างบุคคล โดย ลาซาร์สเฟลด์ และ เมนเซล (Lazarsfeld and Menzel, 1986) ระบุว่า "การสื่อสารระหว่างบุคคลทำให้ผู้พูดกับผู้ฟังเกิดความเป็นกันเอง และทำให้ผู้ฟังยอมรับความคิดเห็นของผู้พูดได้ง่ายขึ้น จึงง่ายต่อการชักจูงใจ โน้มน้าวใจให้คล้อยตาม และผู้รับสารส่วนใหญ่มักจะเชื่อถือในข้อตัดสินใจ หรือความคิดเห็นของผู้ที่เขารู้จัก และนับถือมากกว่าบุคคลที่ไม่เคยรู้จักมาก่อนการติดต่อสื่อสาร"

อย่างไรก็ตาม จากการสังเกตการณ์ พบข้อจำกัดบางประการที่ยังผลให้ ทหารจะต้องปรับเปลี่ยน รวมทั้งปรับปรุงรูปแบบและวิธีการสื่อสารของตนเองให้เหมาะสมกับเยาวชนด้วย เช่น ในกรณีความแตกต่างเรื่องวัยของเยาวชน และสถานการณ์ต่าง ๆ ที่จะส่งผลต่อการสื่อสารในรูปแบบที่แตกต่างกัน ซึ่งเป็นวิธีการกำหนดเทคนิคและรูปแบบการสื่อสารที่ผันแปรตามลักษณะความ

แตกต่างของผู้รับสาร ทั้งนี้แสดงให้เห็นถึงความสอดคล้องกับแนวคิด และทฤษฎีดังกล่าวที่ ลาซาร์สเฟลด์ และ เมนเซล (Lazarsfeld and Menzel, 1986) ได้ระบุว่า “การสื่อสารแบบเห็นหน้ากัน ทำให้ผู้พูดสามารถดัดแปลงเรื่องราวต่าง ๆ ให้ตรงกับความต้องการของผู้ฟังได้ และเปิดโอกาสให้ผู้ส่งสารสามารถปรับปรุง หรือเปลี่ยนแปลงเนื้อหาที่ใช้ในการสนทนาได้ในเวลาอันรวดเร็ว หากเนื้อหาที่สนทนานั้นได้รับการปฏิเสธ”

การสื่อสารกลุ่มใหญ่และการสื่อสารกลุ่มย่อย

สำหรับการสื่อสารในกลุ่มใหญ่ (Large Group Communication) และกลุ่มย่อย (Small Group) ที่ทหารชุดฝึกนำมาใช้ในการฝึกอบรมนี้ มีแบบแผนการสื่อสารที่มีลักษณะเป็นเครือข่ายที่ทหารเป็นศูนย์กลางอยู่ตลอดเวลา ทั้งในช่วงเวลาที่เป็นทางการ เช่น การปฐมนิเทศ การบรรยาย การฝึกปฏิบัติ และช่วงเวลาที่ไม่เป็นทางการ เช่น การนัดทานการ กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ การจับเข้าคุยกัน โดยในการสื่อสารกลุ่มใหญ่ คือ เยาวชนทั้งหมดอยู่รวมกันนับเป็น 1 กองพัน ไม่ได้แยกออกเป็นกองร้อยหรือหมู่ ผู้ที่เป็นศูนย์กลางที่ทุกคนต้องเชื่อฟังและควบคุมการสื่อสารคือ หัวหน้าชุดฝึก หากหัวหน้าชุดฝึกไม่อยู่ การควบคุมการสื่อสารในการฝึกอบรมจะเป็นหน้าที่ของรองหัวหน้าชุดฝึกแทน หากอยู่ในช่วงการฟังบรรยาย ศูนย์กลางของการสื่อสารก็จะเปลี่ยนเป็นครูผู้บรรยายแทน การควบคุมการสื่อสารในการฝึก หมายถึง ไม่ว่าใครจะทำอะไร ที่ไหน เมื่อไหร่อย่างไร ต้องบอกกล่าว ชี้แจง แจ่ม ให้บุคคลคนนั้น ๆ รับทราบเพื่ออนุญาตแต่เพียงผู้เดียว

ส่วนการสื่อสารในกลุ่มย่อย คือ เนื่องจากกลุ่มเยาวชนทั้งหมดมีจำนวนมากเกือบ 100 คน นั้น ทหารจัดสรรแบ่งเยาวชนออกเป็นกลุ่มย่อยหลายระดับ โดยใช้เกณฑ์การแบ่งตามหลักทางทหาร คือ จากเยาวชนจำนวนทั้งหมดนับเป็น 1 กองพัน ได้แบ่งออกเท่า ๆ กันเป็น 2 กองร้อย และในแต่ละกองร้อยแบ่งออกเป็น 2 หมวด และในแต่ละหมวดแบ่งออกเป็น 2 หมู่ และให้มีครูฝึกประจำหมู่เป็นศูนย์กลางของการสื่อสารและรับผิดชอบดูแลเยาวชนในหมู่ของตนโดยเฉพาะ เพื่อให้เยาวชนได้พูดคุยและแสดงความคิดเห็น ได้สื่อสารกับครูฝึกอย่างเท่าเทียม และยังทำให้ครูฝึกสังเกต ใส่ใจ ดูแลเยาวชนได้อย่างทั่วถึงด้วย จากผลการวิจัยดังกล่าวมีความสอดคล้องกับประเด็นเกี่ยวกับการสื่อสารในกลุ่ม โดย ธิรนนท์ อนุรักษ์ศิริวงศ์ (2534) ระบุว่า “การสื่อสารอาจจะปราศจากประสิทธิภาพได้ ถ้ากลุ่มมีขนาดใหญ่เกินไป ทำให้สมาชิกจำนวนมากไม่สามารถสื่อสารกันแบบซึ่งหน้าได้ ขาดการมีปฏิสัมพันธ์ต่อกันและการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างสมาชิกภายในกลุ่มจะบรรลุความสำเร็จได้นั้น สมาชิกจะต้องมีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นได้อย่างทั่วถึงกัน”

จากผลการศึกษาดังกล่าว พิจารณาได้ว่า ในการสื่อสารกลุ่มใหญ่และกลุ่มย่อยเกือบทั้งหมดในโครงการฝึกอบรม มีแบบแผนการสื่อสารภายในกลุ่มแบบกลุ่มที่มีการรวมอำนาจไว้ที่ส่วนกลางแบบ WHEEL เนื่องจากมีความสอดคล้องกับที่ สุพิณ เกษาคุปต์ (2536 : 105) กล่าวไว้ว่า แบบแผนการสื่อสารแบบ WHEEL ข่ายการสื่อสารเป็นไปในลักษณะที่มีบุคคลคนเดียวเป็นผู้รับข่าวสารจากสมาชิกคนหนึ่งคนใด แล้วส่งข่าวสารนั้นไปยังสมาชิกคนอื่น ๆ โดยบุคคลที่อยู่ตรงกลางของกลุ่มเป็นผู้ที่มีอำนาจหรือรวมศูนย์อำนาจอย่างแท้จริง ยกเว้นการสื่อสารกลุ่มย่อยในกิจกรรมจับเข้าคุยกันที่มีข่ายการสื่อสารแบบกลุ่มที่มีการกระจายอำนาจแบบ COMCON ซึ่งเยาวชนทุกคนในกลุ่มสามารถพูดคุยสื่อสารกันได้อย่างเต็มที่โดยไม่ต้องผ่านการรอรับคำอนุญาตจากครูฝึก ซึ่งสอดคล้องกับที่ สุพิณ เกษาคุปต์ (2536 : 107) ระบุว่า COMCON เป็นข่ายการสื่อสารที่สมาชิกทุกคนสามารถติดต่อกับสมาชิกคนอื่นได้โดยตรงไม่ต้องผ่านสมาชิกคนอื่น ๆ ทั้งในการรับข่าวสารและส่งข่าวสาร ข่ายการสื่อสารแบบนี้มีทั้งผลดีและผลเสียเท่ากันทั้งในแง่ความพอใจและความสำเร็จของงาน

ข้อดีของข่ายการสื่อสารแบบรวมอำนาจไว้ที่ส่วนกลางที่ทหารนำมาใช้นั้น ช่วยให้การบวนการฝึกอบรมเป็นไปตามแบบแผนที่วางไว้ และสอดคล้องกับวัฒนธรรมของทหารซึ่งใช้ข่ายการสื่อสารลักษณะดังกล่าวอยู่แล้ว ซึ่งสามารถควบคุมทุกสิ่งทุกอย่างให้ดำเนินการได้โดยปราศจากปัญหาการทำงานซ้ำซ้อน อีกทั้งสามารถจัดระเบียบกลุ่มเยาวชนได้อย่างรวดเร็วอีกด้วย ซึ่งตรงกับงานวิจัยของเบฟลาส และลีวิต (Bavelas and Leavit. 1951 อ้างใน พะยอม วงศ์สารศรี, 2542 : 22) ได้พบว่า กลุ่มที่มีการรวมอำนาจไว้ที่ส่วนกลางจะมีการจัดระเบียบของกลุ่มได้รวดเร็วและมีผู้นำที่มีบทบาทปรากฏให้เห็นบ่อยครั้ง และยังมีประสิทธิภาพมากกว่ากลุ่มที่มีการกระจายอำนาจในด้านการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ

แต่หากพิจารณาแล้วจะเห็นว่าข่ายการสื่อสารดังกล่าว มีลักษณะคล้ายคลึงกับการสื่อสารแบบควบคุม (Controlling Style) คือ ทหารกระทำการสื่อสารในลักษณะของการบังคับและควบคุมการกระทำหรือความคิดของเยาวชน การย้อนกลับของข้อมูลจากเยาวชนเป็นเพียงการแสดงว่าเนื้อหาของการสื่อสารนั้นชัดเจนเพียงใด ทหารมักจะกำหนดแนวความคิดของเยาวชนเกี่ยวกับเนื้อหาที่จะสื่อสารขึ้นก่อนที่จะมีการสื่อสารกันจริง ๆ เพื่อชักนำให้เยาวชนกระทำในแนวทางที่ทหารต้องการและตั้งเป้าหมายไว้ ซึ่งจากการสัมภาษณ์เยาวชนในประเด็นเกี่ยวกับการสื่อสารระหว่างเยาวชนกับครูฝึก พบว่า เยาวชนเกิดความอึดอัดในหลาย ๆ สถานการณ์โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อตกอยู่ในสถานการณ์ที่แสดงความคิดเห็นไม่ได้ พูดไม่ได้ ชี้แจงไม่ได้ เช่น เมื่อ ครูฝึกสั่งลงโทษเยาวชนทั้งหมดโดยให้เหตุผลว่ามีเยาวชนหนึ่งคนมาเข้าแถวช้า จึงถือเป็นความผิดร่วมกัน

ทั้งหมดที่ไม่ช่วยตักเตือนและพาเพื่อนมาให้ทัน ซึ่งในสถานการณ์เช่นนี้เขาวงนอนอยากที่จะชี้แจงครู ฝึกว่าทุกคนพยายามเตือนเพื่อนคนดังกล่าวอยู่ตลอดเวลาแต่เพื่อนไม่ยอมแก้ไข ซึ่งพวกตนก็ไม่สามารถที่จะบังคับเพื่อนได้ และรู้สึกว่าเขาไม่ควรถูกลงโทษด้วยเพื่อนคนเดิมเป็นสาเหตุอีกต่อไป แต่ครูฝึกก็ไม่เปิดโอกาสให้ชี้แจง เป็นต้น ซึ่งความรู้สึกดังกล่าวของเขาวงนอน สอดคล้องกับที่ เสนาะ ตีแยว (2541 : 217) กล่าวว่า “การใช้วิธีการสื่อสารในลักษณะควบคุมนี้ เป็นการจูงใจโดยวิธีรุนแรง ซึ่งผู้ที่สื่อสารด้วยจะเกิดความรู้สึกในทางลบ จะกระตุ้นให้บุคคลเกิดความรู้สึกต่อต้าน และมีปฏิกริยาในการป้องกันตัวเกิดขึ้น”

หลักการรุก/การครองความริเริ่ม

ในเรื่องการเตรียมความพร้อมของทหารชุดฝึกในช่วงก่อนที่จะนำเขาวงนอนเข้ารับการอบรม ในส่วนของทหารชุดฝึกเอง มีขั้นตอนในการคัดเลือกทหารเพื่อเข้ามาอยู่ในทีมฝึก โดยพิจารณาจาก ประสิทธิภาพในการฝึกทั้งกับนักศึกษาวิชาทหารและบุคคลภายนอก ตลอดจนพิจารณาความรู้ ความเชี่ยวชาญ ความสามารถพิเศษของทหารเกี่ยวกับการทรรับกับสถานการณ์ที่กดดันมาก่อน เช่น เคยเข้าร่วมการรบในสงครามเวียดนาม เคยไปอยู่ในพื้นที่ที่ยากลำบาก เป็นต้น ตลอดจนพิจารณาถึงความเข้ากันได้ในการทำงานเป็นทีม จากนั้นมีการประชุม วางแผนการฝึก และทบทวน ท้าทางการฝึกที่จะนำมาใช้กับเขาวงนอน ตลอดจนเข้ารับการอบรมเพื่อเพิ่มพูนความรู้เกี่ยวกับ ยาเสพติด และการฝึกอบรมเขาวงนอนด้วย นอกจากนั้นทหารชุดฝึกยังได้ทำการศึกษาข้อมูลเบื้องต้น ของเขาวงนอนจากเอกสาร ที่ได้จากทางสถานพินิจ ที่ส่งประวัติภูมิหลังของเขาวงนอนแต่ละคนที่ได้รับ คัดเลือกให้เข้ารับการฝึก โดยข้อมูลแสดงถึงพื้นฐานทางการศึกษา พื้นฐานครอบครัว ข้อหาในการ ถูกจับกุม ตลอดจนสาเหตุที่ข้องเกี่ยวกับยาเสพติด นอกจากนั้น ยังได้แบ่งทีมฝึกส่วนหนึ่งเข้าไป สำนวณสภาพความเป็นอยู่ตลอดจนศึกษาพฤติกรรมที่แท้จริงของเขาวงนอนอีกด้วย โดยกระบวนการ เตรียมความพร้อมของทหารชุดฝึกทั้งหมดรวมใช้เวลาประมาณ 2 เดือน และเมื่อเขาวงนอนเดินทาง มาถึงสถานฝึกภาคที่ตั้ง (บ้านฟ้าใส) ครูฝึกจะคอยสังเกตพฤติกรรมตั้งแต่รถเริ่มเข้ามาภายใน บริเวณเพื่อประเมินสถานการณ์เบื้องต้นว่า เขาวงนอนกลุ่มนี้มีกิริยามารยาท ความมีระเบียบวินัย เป็นอย่างไร อีกทั้งยังเป็นการช่วยในการเตรียมพร้อมรับมือเพื่อทำการฝึกให้กับเขาวงนอน

ผลการศึกษาดังกล่าวมีความสอดคล้องกับหลักปฏิบัติทางทหารในเรื่อง “หลักการรุก หรือ การครองความริเริ่ม” ที่ได้ระบุไว้ในหนังสือ หลักนิยมทางทหาร ในหัวข้อหลักการสงครามในการ ปฏิบัติภารกิจอื่นที่มีใช้การสงคราม (เสนาริบัติ, 2544) ว่า การปฏิบัติภารกิจใด ๆ ของทหารต้อง ทำการคาดการณ์ล่วงหน้า มีการกำหนดหนทางปฏิบัติ การเตรียมการปฏิบัติ และทำการปฏิบัติ ก่อนที่วิกฤติการณ์จะเกิดขึ้น และจะต้องหมั่นทบทวนพิจารณาตรวจสอบสถานการณ์อย่างใกล้ชิด

ต่อเนื่อง หลักการข้อนี้คือการติดตามสถานการณ์ ศึกษาและวิเคราะห์อย่างต่อเนื่องและพร้อมที่จะปฏิบัติได้ก่อนที่เหตุการณ์ต่างๆ จะขยายตัว ก่อให้เกิดความเสียหายมากขึ้น ซึ่งเป็นหลักการที่มีความจำเป็นในทุกภารกิจ

ความน่าเชื่อถือของผู้ส่งสาร

จากการเข้าไปสังเกตการณ์พบว่า ทหารชุดฝึกเป็นผู้ที่มีความน่าเชื่อถือ เป็นผู้มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องที่จะพูดและบรรยายและเรื่องเกี่ยวกับการฝึกเป็นอย่างดี มีประสบการณ์สูง (เนื่องจากได้รับการฝึกฝนมาตลอดระยะเวลาของการรับราชการทหารซึ่งคนหนึ่งๆมีประสบการณ์ไม่ต่ำกว่า 10 ปี) มีบุคลิกลักษณะที่น่าไว้วางใจ มีความจริงใจ จริงจัง มีความกระตือรือร้น กระฉับกระเฉง ทำอะไรด้วยความรวดเร็ว คล่องแคล่ว ว่องไว กล้าหาญ ตรงไปตรงมา มีอำนาจและความยุติธรรมสูง ซึ่งความน่าเชื่อถือดังกล่าว มีความสอดคล้องกับที่ เดวิด เค เบอร์โล (David K. Berlo, 1960) ได้วิเคราะห์ปัจจัยความน่าเชื่อถือของผู้ส่งสาร 3 ประการหลัก คือ ปัจจัยที่สร้างความอบอุ่นใจ (Safety Factors) ปัจจัยที่เป็นคุณสมบัติของผู้ส่งสาร (Qualification Factors) และปัจจัยด้านพลวัตของผู้ส่งสาร (Dynamism Factors) อีกทั้งยังสอดคล้องกับที่ แมคครอสกีร์, ลาร์สัน และแนปป์ (McCroskey, Larson and Knap, 1971) ได้แบ่งองค์ประกอบของความน่าเชื่อถือของผู้ส่งสารไว้ 5 ประการคือ ความเป็นผู้รู้ คุณลักษณะ ความตั้งใจ บุคลิกลักษณะ และความคล่องตัว ซึ่งลักษณะของผู้ส่งสารที่มีความน่าเชื่อถือดังที่ แมคครอสกีร์, ลาร์สัน และแนปป์ (McCroskey, Larson and Knap, 1971) ได้ระบุข้างต้น มีความสอดคล้องกับที่ เจอร์รี เอ เฮนดริกซ์ (Jerry A. Hendrix, 1997) ได้สรุปจากงานวิจัยหลาย ๆ ชิ้นว่า ความน่าเชื่อถือของผู้ส่งสารควรมีลักษณะของความน่าเชื่อถือไว้วางใจ ความเชี่ยวชาญชำนาญ ความคล่องตัว กระตือรือร้นอยู่เสมอ และมีบุคลิกที่น่าดึงดูดใจ

หลักการเอาใจเขามาใส่ใจเรา (Empathy)

นอกจากคุณลักษณะและคุณสมบัติของความน่าเชื่อถือดังกล่าวของทหารชุดฝึกแล้ว ปัจจัยอีกประการหนึ่งที่ทำให้ทหาร "เข้าไปอยู่ในใจ" ของเยาวชนได้ เนื่องจากมีการรับรู้ที่คล้ายคลึงกันในเรื่องของการดำเนินชีวิตที่ยากลำบาก การเดินทางผิดเข้าไปข้องเกี่ยวกับยาเสพติด ปัญหาครอบครัวในรูปแบบต่าง ๆ ซึ่งครูฝึกหลายคนเคยผ่านประสบการณ์ชีวิตเหล่านั้นมาก่อน เมื่อสื่อสารกับเยาวชนจึงทำให้การสื่อสารกันเข้าใจเป็นอย่างดี ซึ่งสอดคล้องกับคุณลักษณะความน่าเชื่อถือของผู้ส่งสารข้อหนึ่งที่ เจอร์รี เอ เฮนดริกซ์ (Jerry A. Hendrix, 1997) ระบุไว้ว่า การรับรู้ที่คล้ายคลึงกันระหว่างผู้ส่งสารและผู้รับสารจะทำให้มีความน่าเชื่อถือในสายตาของผู้รับสารมากขึ้น

สอดคล้องกับงานวิจัยของ เคลแมน และฮอฟแลนด์ (Kelman and Hovland, 1953) ที่ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับ ความสัมพันธ์ของการสื่อสารซึ่งสรุปได้ว่า ผู้รับสารจะเปลี่ยนแปลงทัศนคติต่อเมื่อผู้ส่งสารมีความน่าเชื่อถือ ความละม้ายคล้ายคลึงกับผู้รับสาร ตลอดจนการที่ผู้ส่งสารมีอำนาจในการสั่งการ

หากพิจารณาในส่วนของตัวครูฝึก ในฐานะเป็นวิทยากรในการฝึกอบรมโครงการนี้ พบว่า ล้วนเป็นผู้ที่มีความตั้งใจที่จะช่วยเหลือเยาวชนให้หลุดพ้นจากวงจรยาเสพติด มีความรับผิดชอบในการปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายสูง มีลักษณะของความเป็นผู้สอนที่ดี บุคลิกสง่าผ่าเผย เสียงดังฟังชัด ตลอดจนมีอารมณ์ขันอยู่ในที่ ซึ่งผลการวิจัยดังกล่าว หากพิจารณาตามหลักคุณสมบัติของวิทยากรที่ดีที่ ชูชัย สมितिไกร (2540) ระบุไว้ 9 ประการนั้น พบว่า ครูฝึกมีคุณสมบัติสอดคล้องอยู่ 5 ประการคือ

1. มีความตั้งใจที่จะช่วยเหลือบุคคลอื่นในการเรียนรู้ และมีลักษณะที่บุคคลอื่นอยากจะขอความช่วยเหลือ อุปนิสัยรักการเรียน การสอน ศึกษา ค้นคว้าอยู่เสมอ ด้วยการอ่านหนังสือพิมพ์ ฟังวิทยุ ดูโทรทัศน์ เสมอทุกวัน
2. มีความตระหนักในความรับผิดชอบต่อการอบรมและผู้ร่วมงาน รวมทั้งผู้เข้ารับการอบรม
3. มีความรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมของกลุ่ม เข้าใจจิตวิทยาในการสอน
4. มีความกระตือรือร้น มีชีวิตจิตใจ มีอารมณ์ขันในบางสถานการณ์เพื่อผ่อนคลาย
5. การมีบุคลิกภาพดีและน้ำเสียงดี

การที่ทหารมีทัศนคติต่อเยาวชนผู้เข้ารับการฝึกว่าเปรียบเสมือนเป็นลูกหลานเหมือนเด็กอื่น ๆ ทั่วไป ได้นั้น เนื่องจากหัวหน้าชุดฝึกได้ทำการปลูกฝังความคิดดังกล่าวให้กับทีมชุดฝึกโดยวิธีการให้ครูฝึกศึกษาภูมิหลังของเยาวชนแต่ละคนในแต่ละรุ่นว่าเป็นอย่างไร ผ่านความยากลำบากในการต่อสู้ชีวิตมาอย่างไร สาเหตุเบื้องต้นที่ทำให้เยาวชนเหล่านี้เข้ามาข้องเกี่ยวกับยาเสพติด ตลอดจนพาไปดูแลสุขภาพจิตของเยาวชนในสถานพินิจ สิ่งเหล่านี้ทำให้ทหารเกิดความรู้สึกสงสาร เห็นใจและเข้าใจอยู่เป็นทุน และเมื่อยังได้เห็นสภาพของเยาวชนที่ตามเนื้อตัวมีแต่รอยข้ำ แผลเป็น ยิ่งทำให้ครูฝึกเกิดความต้องการที่จะทำให้เยาวชนเหล่านี้หลุดพ้นจากสภาพที่เป็นอยู่ อีกทั้งครูฝึกส่วนใหญ่ มีครอบครัวและมีลูก ครูฝึกบางคนมีลูกชายลูกสาวอายุไล่เลี่ยกับเยาวชนเหล่านี้ จึงเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ครูฝึกเกิดความรู้สึกว่าเยาวชนเป็นเหมือนลูกหลานที่เดินทางผิดไป ต้องพยายามทำให้กลับมาในทิศทางที่ถูกต้องให้ได้ และยิ่งเมื่อได้สัมผัสเยาวชน อยู่ด้วยตลอดเวลาจึงเกิดความรัก ความผูกพันทวีขึ้นทีละน้อย ทำให้เข้าใจเยาวชนมากยิ่งขึ้น

เนื้อหาสาร

เนื้อหาในการฝึกอบรมในช่วงบรรยายที่ทหารชุดฝึกนำเสนอสู่เยาวชนนั้น ส่วนใหญ่เน้นเรื่องของความรักชาติ รักแผ่นดิน รักพระมหากษัตริย์ มากกว่าที่จะเน้นเกี่ยวกับความรักพ่อแม่ รักครอบครัว ซึ่งการปลูกฝังความรักในเรื่องดังกล่าวหากพิจารณาจะเห็นว่า เป็นการปลูกฝังในเรื่องที่ "ไกลตัว" เยาวชนกลุ่มนี้มากเกินไป เพราะโดยภูมิหลังของเยาวชนกลุ่มนี้ เพียงแค่การสร้างให้เยาวชนเกิดความเข้าใจ ซาบซึ้งในความรักของพ่อแม่ รักครอบครัว ยังทำได้ยาก เนื่องจากเรื่องเกี่ยวกับครอบครัวของเยาวชนนั้น ยังเป็นปัญหาที่แก้ไม่ตก และเป็นปัญหารุมเร้าในชีวิตของเยาวชนเป็นอย่างมาก จนเป็นปัจจัยผลักดันประการหนึ่งที่ทำให้เยาวชนหลีกเลี่ยงหนีจากปัญหาเหล่านั้น เลิกคิดถึง เลิกคิดที่จะหาทางแก้ไข และหาทางออกโดยเข้ามาเกี่ยวข้องกับวงการศึกษาเสพติดแทน ทั้ง ๆ ที่เรื่องครอบครัวเป็นเรื่อง "ใกล้ตัว" เยาวชนมาก แต่เยาวชนยังละทิ้งไม่สนใจ ดังนั้นการถ่ายทอดสารในเรื่องความรักชาติ รักแผ่นดิน รักพระมหากษัตริย์ สู่เยาวชน จึงได้ประโยชน์เพียงให้ความบันเทิง ความสนุกสนาน ในการรับฟังประวัติศาสตร์ชาติไทย การรักษาดินแดนของบรรพบุรุษไทย ซึ่งครูฝึกได้ทำการบรรยายประกอบกับการเปิดวีดีโอ จากภาพยนตร์เรื่อง บางระจัน ให้เยาวชนดูเท่านั้น มิได้ทำให้เยาวชนเกิดความรู้สึกรักและหวงแหนแผ่นดินมากขึ้นตามเป้าหมายที่ครูฝึกคาดหวังไว้แต่อย่างใด ซึ่งถือว่ายังไม่บรรลุสัมฤทธิ์ผลทางการสื่อสารเกิดขึ้นในการฝึกอบรมนี้

ผู้รับสาร

เดิมนั้นก่อนที่จะเข้ามารับการฝึกอบรมพื้นฐาน หรืออยู่ในระหว่างการฝึกอบรมช่วงแรก ๆ เยาวชนยังมีความรู้สึก และทัศนคติที่ไม่ถูกต้องในการเลิกยาเสพติด เพราะยังไม่เห็นความจำเป็นในการเลิกใช้ยาเสพติด จึงไม่คิดอยากจะเลิกยาอย่างแท้จริง อีกทั้งการใช้ชีวิตอยู่ในสถานพินิจของเยาวชนยังมีโอกาสพบเจอกับยาเสพติดได้ง่าย (เมื่อได้รับอนุญาตให้กลับไปเยี่ยมบ้าน) แต่เมื่อได้เข้ามารับการฝึกอบรมสักระยะหนึ่ง จึงทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทัศนคติต่อการเลิกยาเสพติดไปในทิศทางที่ดีขึ้น ทั้งนี้เนื่องด้วยปัจจัยสำคัญหลายประการ ได้แก่ กระบวนการฝึกอบรม กิจกรรมในการฝึกอบรม การใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันตลอด 24 ชั่วโมงทั้งกับเพื่อนและครูฝึก มีการช่วยเหลือกัน พึ่งพาซึ่งกันและกัน และสิ่งสำคัญคือ กลยุทธ์การสื่อสารของทหาร จะเป็นไปด้วยการชักจูงใจ โน้มน้าวใจ ใช้การหวานล่อม และชี้แจงให้เห็นประโยชน์ต่าง ๆ ที่จะได้รับ ผลการวิจัยดังกล่าวจึงมีความสอดคล้อง เชื่อมโยงกับแนวคิดเกี่ยวกับทัศนคติของ แมคไกวร์ (Mcquire, 1968) ซึ่งได้ระบุว่า "สถานการณ์ที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทัศนคติได้นั้น ส่วนหนึ่งเกิดจากสารโน้มน้าวใจ การที่บุคคลได้รับสารที่มีการชี้แจง ข้อโต้แย้งของบุคคล และทำให้เห็นว่าบุคคลจะต้องยอมคล้อยตามสาร"

ที่บุคคลได้รับสารที่มีการชี้แจง ข้อโต้แย้งของบุคคล และทำให้เห็นว่าบุคคลจะต้องยอมคล้อยตามสาร”

เมื่อเยาวชนได้รับประโยชน์จากการดำเนินชีวิตภายใต้กฎระเบียบวินัยของการฝึกอบรมทางทหาร จึงส่งผลให้เยาวชนเกิดทัศนคติที่ดีต่อการเลิกยาเสพติดมากขึ้น ไม่ลังเลต่อการเลิกยาเสพติดเหมือนกับในระยะแรก ๆ ที่เข้ามารับการฝึกอบรม จากผลการวิจัยพบว่า เยาวชนมีความรู้สึกมั่นใจที่จะเลิกยาเสพติดมากขึ้น และคิดว่าการเลิกยาเสพติดเป็นสิ่งที่มีความหมาย รวมทั้งไม่มีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการใช้ยาเสพติดในช่วงเวลาระหว่างการฝึกอบรม นอกจากนี้เยาวชนยังจะพยายามปฏิบัติตนให้อยู่ในกฎระเบียบของค่ายฝึก มีส่วนร่วมในกิจกรรมการฝึกอย่างเต็มที่ ซึ่งผลการวิจัยดังกล่าวมีความสัมพันธ์กับแนวคิดเกี่ยวกับทัศนคติ โดยจุมพล รอดคำดี (2532) กล่าวว่า “การเปลี่ยนแปลงทัศนคติต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใดของมนุษย์นั้นมีกระบวนการเปลี่ยนแปลงใน 3 ระดับ คือ การเปลี่ยนแปลงความรู้สึก ความคิด และพฤติกรรม” อีกทั้งยังสอดคล้องกับแนวคิดของแคทซ์ และ สท็อดแลนด์ (Katz and Stotland , 1955) ได้ระบุว่า “ทัศนคติประกอบด้วยองค์ประกอบด้านความคิด หรือความรู้ ความเข้าใจ ด้านอารมณ์ ความรู้สึก และทางด้านพฤติกรรมการแสดงออก”

ผลของการสื่อสาร

ผลที่ได้จากโครงการฝึกอบรมพบว่า เยาวชนผู้เข้ารับการฝึกได้มีการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น มีระเบียบวินัย รู้รักสามัคคี มีน้ำใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ รู้จักคุณค่าของตนเอง ได้เสริมสร้างสมรรถภาพทางร่างกายและจิตใจของตนเอง รวมถึงรู้โทษภัยของยาเสพติด ซึ่งจากการเข้าไปสังเกตการณ์อย่างต่อเนื่อง ได้เห็นพฤติกรรมแสดงออกที่เปลี่ยนไปของเยาวชนหลายประการ เช่น เยาวชนรู้จักการแสดงความเคารพผู้ใหญ่ ผู้มาเยี่ยมชมการฝึกโดยอัตโนมัติ ไม่จำเป็นต้องให้ครูฝึกสั่งสอนทั้งต่อหน้าและรับหลัง ในเรื่องของระเบียบวินัยก็เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น เช่น การจัดวางรองเท้าของเยาวชนก่อนขึ้นฟังบรรยาย จากที่วางระเกะระกะกลายเป็นวางเรียงอย่างเป็นระเบียบเรียบร้อยภายในเวลาอันรวดเร็ว เป็นต้น และจากการสอบถามจากเยาวชนโดยตรงถึงเรื่องความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับตัวเยาวชนเอง ได้คำตอบว่า เยาวชนรู้สึกว่าร่างกายของตนเองแข็งแรงขึ้น มีความกระฉับกระเฉงมากขึ้น รักเพื่อนและรู้จักการเสียสละ เชื่อฟังผู้อื่นมากขึ้น นอกจากนี้ เยาวชนหลายคนมีการพัฒนาตน เกิดน้ำใจ อาสาสมัครเข้าทำหน้าที่ที่เลี้ยงให้กับการฝึกอบรมรุ่นหลัง ๆ ซึ่งเป็นตัวอย่างของความเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้นอย่างชัดเจนอันหนึ่ง แต่ก็มีเยาวชนบางส่วนที่ไม่พอใจกับการฝึกแบบนี้ เพราะสร้างความเจ็บปวดให้ร่างกาย ซึ่งผลของการฝึกอบรมสอดคล้องกับแนวคิดการฝึกอบรมในเรื่องความสำคัญและความจำเป็นของการฝึกอบรม

มั่งคั่ง ถ้าสังคมใดประกอบด้วยสมาชิกที่ดีโดยคุณภาพความหายนะย่อมบังเกิดในสังคม โดยเหตุนี้ กิจกรรมการฝึกอบรมจึงมีความสำคัญและความจำเป็นต่อการพัฒนาสมาชิกของสังคมอยู่เสมอ

ทั้งนี้ผลที่ได้รับแสดงให้เห็นว่า เยาวชนส่วนใหญ่มีทัศนคติเชิงบวกต่อการเลิกยาเสพติด โดยวัดจากการพูดคุยและสอบถามเยาวชนถึงทัศนคติที่มีต่อการเลิกยาเสพติดเปรียบเทียบระหว่าง ก่อนเข้าฝึกอบรมและหลังเข้ารับการฝึกอบรม ซึ่งเยาวชนส่วนใหญ่รู้สึกว่ายากเลิกยาเสพติด เพราะได้รู้ถึงความน่ากลัวของยาบ้าซึ่งเป็นยาเสพติดที่เยาวชนใช้มากที่สุดว่ามีโทษมหันต์มากกว่าที่ตนคิด คือ นอกจากจะทำลายสมอง ร่างกายของตนเองแล้ว ยังส่งผลให้เกิดความสูญเสียต่อผู้อื่น และสังคมด้วย โดยก่อนที่จะเข้ารับการฝึกอบรมนี้ เยาวชนคิดเพียงว่า ยาบ้าทำร้ายคนที่เสพในปริมาณมาก ๆ เท่านั้น เยาวชนบางคนคิดว่ายาบ้าเหมือนหนูหรือไม่มีโทษร้ายแรงนัก จึงไม่เคยคิดที่จะเลิก เยาวชนบางคนที่เป็นผู้ค้า มีทัศนคติทางลบกับการเลิกข้องเกี่ยวกับยาเสพติดอย่างชัดเจน โดยให้เหตุผลว่า ถ้าเลิกขายยาหรือไม่ช่วยที่บ้านขายยาก็ไม่มีเงินให้ครอบครัวใช้อย่างเพียงพอ เป็นต้น นอกจากนั้นเยาวชนยังมีพฤติกรรมเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ดีขึ้น อีกทั้งยังมีแนวโน้มที่จะไม่ยุ่งเกี่ยวและพึ่งพายาเสพติด และมีความมั่นใจมากขึ้นว่าจะสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างคนปกติทั่วไปเมื่อกลับเข้าสู่สังคม เช่น การประกอบอาชีพอื่นแทนการค้ายาเสพติด และให้คุณค่ากับตัวเอง มีความมุ่งมั่นในชีวิตที่จะสร้างประโยชน์ให้กับตนเอง ผู้อื่น และสังคมต่อไป โดยผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับทัศนคติโดย ประภาเพ็ญ สุวรรณ (2520) กล่าวว่า "ทัศนคติเชิงบวก เป็นทัศนคติที่ชักนำให้บุคคลแสดงออก มีความรู้สึกหรืออารมณ์จากสภาพจิตใจ โต้ตอบในด้านดีต่อบุคคลอื่นหรือเรื่องราวต่าง ๆ" และเชื่อมโยงกับแนวคิดของ แคทซ์ และ สท็อดแลนด์ (Katz and Stotland, 1955) ได้ระบุว่า "เมื่อบุคคลมีความรู้สึกในด้านบวก พฤติกรรมที่แสดงออกก็จะเป็นไปในทิศทางที่ดี"

เมื่อเยาวชนเริ่มมีทัศนคติที่ถูกต้องต่อการเลิกยาเสพติด จะนำไปสู่การมีพฤติกรรมที่ไม่ยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติดและมุ่งมั่นที่จะดำเนินชีวิตอยู่ในขอบเขต ไม่ประมาทกับยาเสพติด แม้จะมีปัญหา ต่าง ๆ เกิดขึ้นแต่ทั้งนี้จะมีวิธีการปรับเปลี่ยนการแก้ไขปัญหาย่างมีสติมากขึ้น ไม่ทำตามอารมณ์เหมือนครั้งที่ใช้ยาเสพติด ซึ่งผลดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับทัศนคติโดย ฟิชบายน์ (Fishbein, 1976) กล่าวว่า "ทัศนคติเป็นการโน้มเอียงที่เกิดจากการเรียนรู้ที่จะตอบสนองต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใด ในทางสนับสนุนหรือไม่สนับสนุน ทัศนคติเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นก่อนพฤติกรรม และเป็นเครื่องกำหนดพฤติกรรมของบุคคล" และ การ์ดเนอร์ ลินด์เซย์ และ เอลเลียท อาร์สัน (Gardner Lindzey and Elliot Arson, 1969) ได้ระบุว่า "ทัศนคติ เป็นพลังสำคัญที่ทำให้คนเราแสดงพฤติกรรมออกมา"

สำหรับเป้าหมายและความมุ่งหมายในชีวิตนั้น เยาวชนมีความมุ่งหวังแตกต่างกันออกไป บางคนมีความมุ่งหวังว่าจะกลับไปศึกษาต่อ บางคนมุ่งหวังว่าจะออกหางานทำต่อไปเพื่อช่วยเหลือตัวเอง และครอบครัว ทั้งนี้ทหารได้พยายามปลูกฝังให้เยาวชนมีความมุ่งหวังในชีวิตหลังจากจบจากการฝึกอบรม เพื่อให้เยาวชนสามารถอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข รวมทั้งมีบทบาทหน้าที่ต่าง ๆ อันจะส่งผลให้เกิดการพัฒนาทั้งระบบความคิด และพฤติกรรมที่เหมาะสม ที่สำคัญจะช่วยลดโอกาสเสี่ยงต่อการกลับไปเสพซ้ำ และหายขาดได้

ดังนั้น การฝึกอบรมฟื้นฟูตามแนวคิดและระบบการฝึกทหารคาดว่าจะสามารถช่วยให้เยาวชนผู้เข้ารับการฝึกมีโอกาสหายขาดจากการติดยาเสพติดด้วยกระบวนการสื่อสาร เนื่องจากเยาวชนมีสภาพจิตใจที่เข้มแข็ง และมีความยับยั้งชั่งใจ ตลอดจนมีการปรับระบบความคิดที่สนับสนุน ส่งเสริมให้พัฒนาคุณภาพจิตใจ และนำไปสู่พฤติกรรมต่อต้านยาเสพติดมากขึ้น จากผลการวิจัยดังกล่าว จึงสอดคล้องกับงานวิจัยของ วราภรณ์ สยนาพันธ์ (2530) ที่ได้ศึกษาเรื่องการฟื้นฟูสมรรถภาพด้านจิตใจของผู้ติดยาเสพติด โดยระบุว่า “ผู้ติดยาเสพติดที่ได้รับการฟื้นฟูสมรรถภาพทางด้านจิตใจโดยการบำบัด และการฝึกพฤติกรรมการแสดงออกที่เหมาะสม เกิดการพัฒนาบุคลิกภาพ พฤติกรรมตลอดจนมีสุขภาพจิตที่ดีขึ้นมากหากเปรียบเทียบกับผู้ที่ไม่ได้รับการฟื้นฟู” นอกจากนี้ยังมีความเชื่อมโยงถึงแนวคิดเกี่ยวกับการฟื้นฟูสภาพโดยสมบูรณ์ของบุคคล ซึ่ง เจมส์ เซียน และ เฟรด แซคคอน (James Ch'ien and Fred Zackon, 1994) ระบุว่า “การฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด เป็นการช่วยเหลือผู้ติดยาเสพติดที่ได้ผ่านขั้นตอนการถอนพิษยาแล้ว ให้มีการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาจากสภาพเดิมไปสู่สภาพใหม่ที่ดีขึ้น เกิดความสมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สังคม และงานอาชีพโดยการปรับเปลี่ยนค่านิยม ปรับบุคลิกภาพให้เข้ากับสังคมได้ การปรับระบบความคิด และพัฒนาทักษะที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้มีชีวิตที่ดี และสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข มีความพอใจและภาคภูมิใจในตนเอง” ซึ่งในกระบวนการฝึกอบรม ทหารได้จัดตารางการฝึกได้สอดคล้องกับแนวคิดดังกล่าว โดยความมุ่งหวังของทหารนั้นต้องการให้เยาวชนสามารถดำรงอยู่ในสังคมได้ และเกิดความภาคภูมิใจในตนเอง จึงได้กำหนดชั่วโมงส่งเสริมอาชีพไว้ในตารางฝึกอบรม โดยชั่วโมงดังกล่าว นอกจากจะมีเจ้าหน้าที่จากกรมการส่งเสริมอาชีพมาบรรยายแล้ว ครูฝึกทหารก็ยังได้เข้ามาช่วยพูดคุย แนะนำ ชักถามเยาวชน ตลอดชั่วโมง ซึ่งเป็นอีกช่วงเวลาหนึ่งที่ทำให้ครูฝึกกับเยาวชนสนิทคุ้นเคยกัน

การฝึกอบรมในโครงการฯ เดือนเพ็ญพัฒนาเยาวชนนี้ใช้ระยะเวลาทั้งสิ้น 17 วันต่อ 1 รุ่น โดยแบ่งสรรเวลาการฝึกอบรมออกเป็นรูปแบบ 7 5 3 คือ 7 วันแรกเป็นการฝึกภาคที่ตั้ง ในเรื่องของความรู้พื้นฐานทางทหารเป็นหลัก และมีการสอดแทรกความรู้ในเรื่องการอยู่ร่วมกับผู้อื่น ภาวะ

การฝึกอบรมในโครงการเดือนเพ็ญพัฒนาเยาวชนนี้ใช้ระยะเวลาทั้งสิ้น 17 วันต่อ 1 รุ่น โดยแบ่งสรรเวลาการฝึกอบรมออกเป็นรูปแบบ 7 5 3 คือ 7 วันแรกเป็นการฝึกภาคที่ตั้ง ในเรื่องของความรู้พื้นฐานทางทหารเป็นหลัก และมีการสอดแทรกความรู้ในเรื่องการอยู่ร่วมกับผู้อื่น ภาวะความเป็นผู้นำ การฝึกอาชีพ จากวิทยากรหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง 5 วันถัดมา เป็นการฝึกภาคที่ตั้ง ในเรื่องของธรรมะโดยมีพระวิทยากรมาบรรยาย โดยในช่วงนี้ยังคงมีกิจกรรมการฝึกทางทหารอยู่ในช่วงเช้าตรู่และช่วงเย็นทุกวัน และ 3 วันสุดท้าย เป็นการฝึกภาคสนาม ซึ่งเป็นการฝึกอบรมความรู้เบื้องต้นทางทหารเช่นกัน (2 วันที่เหลือคือวันพิธีเปิดและพิธีปิด)

ซึ่งจากการสัมภาษณ์ทหารและเยาวชนถึงความเหมาะสมของระยะเวลาการฝึกอบรมพบว่า มีความเห็นตรงกันว่า ควรขยายเวลาการฝึกอบรมออกไปอีก โดยในส่วนของทหารมีความมั่นใจ 70-100 % ว่าระยะเวลา 2 สัปดาห์กว่า ที่เยาวชนเข้ารับการฝึกอบรมในโครงการ กระบวนการฝึกอบรมสามารถสร้างเยาวชนให้เป็น "คนใหม่" ที่เลิกข้องเกี่ยวกับยาเสพติด และมีความรู้ทัศนคติและพฤติกรรมในการดำรงอยู่ในสังคมในทิศทางที่ดีขึ้นได้ แต่ไม่มั่นใจว่าเมื่อเยาวชนก้าวพ้นออกไปจากการฝึกนี้แล้ว "ภูมิคุ้มกัน" ที่ทหารใส่ไว้จะคงอยู่ติดตัวเยาวชนได้ระยะยาวมากกว่า 2 สัปดาห์ต่อจากนี้หรือไม่ แต่สำหรับเยาวชนนั้น มีความคิดเห็นต่อผลจากการฝึกอบรมที่หลากหลาย เยาวชนบางคนมั่นใจ 100 % ว่า การฝึกอบรมเพียงเท่านี้พอเพียงสำหรับตนที่เมื่อออกจากจากการฝึกจะสามารถเปลี่ยนแปลงรูปแบบการดำเนินชีวิตของตนเองได้อย่างสิ้นเชิง โดยเยาวชนส่วนใหญ่ที่มีความคิดเช่นนี้ มักจะเป็นเยาวชนที่ต้องคดีครั้งแรก และเพิ่งเริ่มเข้ามาข้องเกี่ยวในวงการยาเสพติดไม่นานนัก แต่สำหรับเยาวชนอีกส่วนหนึ่งที่มียาเสพติดเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตมากกว่า 3 ปีขึ้นไป และอาศัยอยู่ในสภาพแวดล้อมที่มองไปทางไหนก็เจอ ยาเสพติด ให้ความเห็นที่ไม่มั่นใจว่าการฝึกเพียง 17 วัน จะมีอิทธิพลถึงกับทำให้พวกเขาหลุดพ้นและตัดใจจากวงจรนี้ไปได้ในทันที เมื่อเทียบกับเวลาที่พวกเขาสัมผัสคุ้นเคยกับยาเสพติดมา แต่ก็ยอมรับว่า กระบวนการฝึกอบรมนี้ได้ให้ข้อคิด แนวทาง สร้างแรงบันดาลใจ และความมั่นใจให้พวกเขามากขึ้นในการที่เลิกข้องเกี่ยวกับยาเสพติด แต่หากเพิ่มระยะเวลาการฝึกออกไปอีกเป็นหนึ่งเดือนหรือมากกว่านั้น เยาวชนจะมีความมั่นใจในการเปลี่ยนพฤติกรรมมากขึ้น

จากผลการศึกษาดังกล่าวสอดคล้องกับที่ชูชัย สมितिไกร (2540 : 147) ระบุถึงการกำหนดระยะเวลาทั้งหมดของการฝึกอบรมไว้ว่า "การฝึกอบรมที่ต้องการให้ผู้รับการอบรมมีการเปลี่ยนแปลงทักษะหรือทัศนคติและพฤติกรรม จะต้องใช้ระยะเวลายาวนานกว่าการฝึกอบรมที่ต้องการเพียงให้เกิดความรู้ความเข้าใจ"

3. จิตวิทยาการสื่อสารในการฝึกอบรม

การใช้จิตวิทยาในการสื่อสาร ทหารชุดฝึกมีความสามารถพิเศษในการใช้ทักษะการพูดเพื่อการโน้มน้าวใจให้เยาวชนเกิดอารมณ์คล้อยตาม ด้วยเทคนิคที่แตกต่างกันไปตามบุคลิก ลักษณะของครูฝึกแต่ละคน ซึ่งสามารถสร้างจิตสำนึกให้เยาวชนรู้จักคิด รู้จักแก้ปัญหาเป็น ซึ่งตรงกับที่ มิลเลอร์ และเบอร์กูน (Miller and Burgoon) ให้คำอธิบายว่า การโน้มน้าวใจใช้เมื่อผู้โน้มน้าวใจตั้งใจที่จะมีอิทธิพลเหนือผู้ได้รับการโน้มน้าวใจและสอดคล้องกับที่ เบรมเบ็ค และ ฮาวเวล (Brembeck and Howell) ได้ให้คำจำกัดความว่า การโน้มน้าวใจหมายถึงความตั้งใจในการสื่อสารที่จะมีอิทธิพลเหนือทางเลือก

จิตวิทยาการสื่อสารที่ทหารชุดฝึกนำมาใช้สอดแทรกในการฝึกอบรมเยาวชนนั้น มีความสอดคล้องกับเป้าประสงค์ประการหนึ่งที่ทหารต้องการให้เยาวชนได้รับกลับไปหลังจากผ่านการฝึก อบรมคือ “ความมีระเบียบวินัย” ดังนั้นหลักปฏิบัติการจิตวิทยาทางทหารที่ทหารชุดฝึกเลือกนำมาใช้จึงเป็น “หลักจิตวิทยาแห่งวินัย” จากการศึกษาพิจารณาได้ว่า พฤติกรรมที่ทหารสื่อสารกับเยาวชน และกิจกรรมการฝึกอบรมส่วนใหญ่กระทำอยู่บนหลักการของจิตวิทยาแห่งวินัย แต่ก็มีบางส่วนที่ไม่เป็นไปตามหลัก ดังนี้

การฝึกวินัยเพื่อเรียกร้องความร่วมมือ

เริ่มตั้งแต่การต้อนรับเยาวชน ทหารชุดฝึกมิได้ทำตามหลักจิตวิทยาแห่งวินัยที่ พล.ต. หลวงวิศิษฐ์ยุทธศาสตร์ (2507) ระบุไว้ว่า “ผู้ถูกเกณฑ์เข้าเป็นทหารทุกคน จะได้พบกับนายทหารจิตวิทยา ทหารใหม่จะได้รับการต้อนรับด้วยการสัมผัสมือ “ทหารที่เกณฑ์มาไม่ว่าจะถึงโรงทหาร เวลาตีตื้นเพียงไร จะต้องรับรองด้วยการให้อาบน้ำ แจกเสื้อผ้าทหารทันที โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นการเตือนใจทหารใหม่ว่า ชีวิตพลเรือนของเขาได้เปลี่ยนแปลงไปแล้ว และการให้อาหารตีมือแรกเมื่อไปถึงนั้น เป็นการทำให้ทหารเกณฑ์มาเห็นว่าชีวิตทหารต่อไปข้างหน้าเป็นชีวิตที่พอดำรงไปได้ ไม่อดตาย” แต่ในการฝึกอบรม ทหารกลับใช้วิธีการที่ทำให้เยาวชนกลัว ตั้งแต่เริ่มก้าวลงจากรถโดยใช้สายตา ท่าทาง น้ำเสียง คำพูดในลักษณะที่ ดั่ง และห้วน มีอำนาจเหนือกว่า จากนั้นทำการตรวจค้นตามร่างกายเยาวชนโดยการให้เยาวชนถอดเสื้อผ้าทุกชิ้นเพื่อป้องกันการซุกซ่อนยาเสพติดเข้ามาในค่ายฝึก ทำการสร้างความกดดันให้เยาวชนทุกขณะ ตั้งแต่ท่าทางการนั่ง การยืน การเดิน และหากเยาวชนรุ่นใดมีพฤติกรรมก้าวร้าวสูง จะไม่ได้รับอนุญาตให้อาบน้ำและรับประทานอาหารตลอดวันนั้น หากความประพฤติยังไม่ดีขึ้นก็ยังไม่สามารถอาบน้ำได้ในวันถัดไป โดยมีเยาวชนรุ่นที่ 3 ไม่ได้รับอนุญาตให้อาบน้ำเป็นเวลา 2 วัน เนื่องจากแสดงพฤติกรรมที่ไม่

เหมาะสมระหว่างเพื่อนเยาวชนด้วยกัน (เช่น เยาวชนที่เป็น "ขาใหญ่" จะให้เพื่อนปรนนิบัติทุกอย่าง หากไม่พอใจก็จะผลักหรือตบหน้า ตบหลังเพื่อน เป็นต้น) ซึ่งวิธีการต้อนรับเยาวชนลักษณะดังกล่าวเป็นการปรับเปลี่ยนไปจากสิ่งที่พึงกระทำแก่ทหารใหม่ โดยสิ้นเชิง ซึ่งผู้วิจัยตั้งข้อสังเกตในการกระทำดังกล่าวของทหารว่า เนื่องจากทหารต้องการให้การสร้างความกลัวที่ทหารสื่อสารไปยังเยาวชนนั้นประสบผลสำเร็จ อีกทั้งจากการพูดคุยกับทหารพบว่า ทหารได้รับทราบข้อมูลข่าวสารทั้งจากเจ้าหน้าที่สถานพินิจประกอบการเปิดรับข่าวสารจากสื่อมวลชนที่ผ่าน ๆ มาถึงเรื่องการบุกทำลายสถานพินิจ หรือการทำร้ายครูที่เข้าไปสอนในสถานพินิจเพื่อต้องการหลบหนีออกจากสถานพินิจ ของเยาวชนที่อยู่ในสถานพินิจต่าง ๆ จึงนำข้อมูลทั้งหมดดังกล่าวมาประมวลและวางแผนการในการฝึกอบรมตั้งแต่การต้อนรับที่จะทำให้เยาวชนกลุ่มนี้เกิดความเกรงกลัวและไม่กล้าที่จะกระทำการใด ๆ ที่อันจะทำให้การฝึกอบรมเสียกระบวนการได้

แต่ในขั้นต่อมา ที่ทหารชุดฝึกได้แจกจ่ายประจำตัวแก่เยาวชนเพื่อสร้างการรับรู้ถึงความจริงจังในการฝึกทางทหารนั้น มีความสอดคล้องกับหลักจิตวิทยาแห่งวินัยที่ว่า "มีการแจกจ่ายประจำตัวทหารแต่ละนาย ในด้านหลังป้ายมีชื่อทหาร กองร้อย ที่ตั้งของค่าย เพื่อการตรวจ เพื่อยุ่กำลังใจทหารใหม่ให้เข้มแข็ง พร้อมทั้งบอกให้ทหารใหม่ทราบว่าต่อแต่นี้ไปพวกเขาจะต้องเดินอย่างทหาร คิดอย่างทหาร ทำอย่างทหาร "

ทีมปฏิบัติการจิตวิทยา

ในการดำเนินการทางจิตวิทยากับเยาวชนนี้ ทหารชุดฝึกได้มีการจัดตั้ง "ทีมปฏิบัติการจิตวิทยา" ขึ้นมาโดยเฉพาะ ในกรณีที่เกิดปัญหาการสื่อสารกับเยาวชนมากจนครูฝึกประจำหมู่ไม่สามารถรับมือได้ ซึ่งทหารที่อยู่ในทีมนี้ได้ผ่านเกณฑ์การคัดเลือกโดยกำหนดคุณสมบัติคือ มีบุคลิกสง่าผ่าเผย แลดูโอบอ้อมอารีแต่น่าเกรงขามอยู่ในที่ มีน้ำเสียงไม่ดุกร้าวแต่เข้มแข็ง มีไหวพริบในการแก้ไขสถานการณ์ต่าง ๆ ได้ดี และมีความรอบรู้ ซึ่งคุณสมบัติดังกล่าวสอดคล้องกับเกณฑ์ในการคัดเลือกนายทหารจิตวิทยาที่ พล.ต. หลวงวิศิษฏ์ยุทธศาสตร์ (2526) ระบุไว้ 6 ประการ คือ

1. ไม่เป็นผู้ที่มีเสียงกร้าว และหยาบคาย
2. เป็นผู้ที่มีนิสัยบุคลิกลักษณะดี มีมรรยาทเรียบร้อย
3. เป็นผู้ที่มีสง่าผ่าเผย
4. เป็นผู้ที่มีเชาว์ปัญญา ไหวพริบ เฉลียวฉลาด
5. เป็นผู้ที่มีความสามารถรอบด้าน มีศักยภาพที่จะเรียนรู้ในเรื่องต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี
6. เป็นคนดี

การสร้างความกล้าแทนความกลัว

การที่ทหารชุดฝึกปลูกฝังให้เยาวชนเกิดความรู้สึกว่า ตนเองมีคุณค่าต่อคนรอบข้างตั้งแต่มีคุณค่าต่อเพื่อน ครอบครัว ไปจนถึง สังคม ประเทศชาติ ซึ่งส่งผลให้เยาวชนเกิดการตัดสินใจที่จะพัฒนาชีวิตของตนให้ดีขึ้น และพยายามที่จะมุ่งมั่น ตั้งใจในการฝึกเพื่อเลิกข้องเกี่ยวกับยาเสพติด นั้น สอดคล้องกับหลักการสร้างความกล้าแทนความกลัว ที่ดำเกิง อภิชาติบุตร (2507) ระบุว่า “การสร้างความกล้า หรือการแก้ไขความกลัว ไม่ใช่ทำด้วยการสอนหรือบอกปาว ๆ ว่า “ให้กล้าหรือจงเป็นผู้กล้าหาญ” เท่านั้น แต่จะต้องอบรมให้ทหารเกิดมีความเชื่อในตนเอง (Self-Confidence) ฉะนั้นเมื่อเราอบรมให้ทหารรู้ความจริงจนเกิดความเชื่อตนเอง เกิดมีความมุ่งมั่น ทหารจะมีความกล้าหาญเกิดขึ้นเอง เพราะเมื่อบุคคลมีจุดหมาย และมีความรักเกิดขึ้นแล้ว ชีวิตก็สามารถเสียสละเพื่อสิ่งนั้นได้ ”

การฝึกวินัยเพื่อสร้างความสามัคคีในหมู่คณะ

ในการสร้างความสามัคคี ให้เกิดขึ้นในหมู่เยาวชน ทหารได้ใช้วิธีการต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็น การให้เยาวชนทำงานร่วมกัน การจัดให้มีกิจกรรมกีฬา ตลอดจนการจัดให้มีการฝึกปฏิบัติแข่งขันกัน และเมื่อเยาวชนปฏิบัติดี ถูกต้องน่าพอใจ ครูฝึก ตลอดจนหัวหน้าชุดฝึกจะให้กำลังใจ พุดชื่นชมแก่เยาวชน และสอนให้เยาวชนทราบถึงจุดมุ่งหมายของการให้ทำงานร่วมกัน และการแข่งขันว่าเพื่อให้เยาวชนรักกัน มีน้ำใจต่อกัน มิใช่ให้โกรธกัน เอาเปรียบ เคียดแค้นกัน นั้น สอดคล้องกับหลักการฝึกวินัยเพื่อสร้างความสามัคคีในหมู่คณะที่ พ.ต. หลวงวิศิษฐ์ยุทธศาสตร์ (2507) ระบุว่า “ผู้นำทหารจะต้องจงใจหรือชักนำให้ทหารมีความรู้สึกเรื่อง Team Spirit คือให้ทหารแต่ละคนในหน่วยรู้สึกว่าเขาเป็นคนสำคัญของหน่วย ซึ่งแต่ละคนจะต้องทำหน้าที่ของตนอย่างเต็มกำลัง เพื่อบรรลุผลเป็นส่วนรวมนั้น ๆ ในทุกสาขาของการฝึกสอน จึงควรให้หน่วยต่าง ๆ ได้ทำใกล้ ๆ กัน เพื่อเป็นการเปรียบเทียบแข่งขันไปในตัว การแข่งขันชนิดนี้จะได้ผลดีต้องมีการจูงใจ ไม่ใช่ด้วยการตำหนิติเตียน หากทำได้จะทำให้ทหารเกิดความสามัคคีอย่างมาก และ การที่นายทหารไปปรากฏตัวหรือเข้าไปคลุกเคล้ากับการฝึกสอนของทหารย่อมเป็นการเร่งเร้าให้เกิดความสามัคคี ดังนั้นนายทหารจึงควรเข้าไปเกี่ยวข้องดูแลการฝึกการสอน การเล่นกีฬาของทหารด้วยเสมอ แม้แต่ในเวลาพักไม่มีการหัดสอน ควรเข้าไปปราศรัย เยี่ยมโรงนอนเมื่อทหารนอน เยี่ยมโรงเลี้ยงเมื่อทหารกิน และเยี่ยมสนามกีฬาเมื่อมีทหารเล่น สิ่งเหล่านี้ช่วยให้ความสามัคคีเข้มแข็งแน่นแฟ้นยิ่งขึ้น อีกทั้งการพาหมู่อื่นไปดูหมู่ที่ทำดีเป็นตัวอย่างจะเป็นการชักจูงใจให้ทหารแข่งขันกันทำความดีมากขึ้น ทั้งยังทำให้นายทหารรู้ความทุกข์สุขของการกินการนอนของทหารด้วย”

อุปสรรคและการแก้ปัญหาในการเก็บข้อมูล

1. การเดินทางเพื่อไปเก็บข้อมูลค่อนข้างมีความลำบากเนื่องจากสนามอยู่ลึกเข้าไปจากชุมชนค่อนข้างมาก ทางเข้ามีความเปลี่ยวมากเกินกว่าที่จะเดินทางได้หลังจากพลบค่ำ ทำให้ผู้วิจัยไม่สามารถอยู่เพื่อสังเกตการณ์กิจกรรมการฝึกในช่วงเย็นและช่วงกลางคืนได้มากเท่าที่ควร ผู้วิจัยจึงทำการแก้ปัญหาโดยการขอความช่วยเหลือจากทหารชุดฝึกที่มีหน้าที่สังเกตการณ์และเป็นทหารที่มีหน้าที่อำนวยความสะดวกในเรื่องเบ็ดเตล็ดแก่บุคคลทั่วไปที่เข้าไปเยี่ยมชมการฝึก ให้ช่วยอัดเทปการบรรยายในช่วงกลางคืนให้ และวันรุ่งขึ้นผู้วิจัยก็จะเข้าไปสอบถามข้อมูลจากนายทหารเวร ถึงบรรยายภาคและกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น และสอบถามครูฝึกทหารที่มีหน้าที่บรรยายในช่วงที่พลาดการสังเกตประกอบกับการนำเทปมาถอดข้อความ

2. การเก็บภาพถ่ายของเยาวชนที่เข้ารับการฝึกทำได้ด้วยความยากลำบากเพราะผู้วิจัยเข้าไปในสนามในฐานะที่เยาวชนรับรู้ว่าเป็นผู้มาเยี่ยมชมการฝึก (แต่ทหารชุดฝึกก็รับรู้ว่ามาทำงานวิจัย) ไม่ใช่ในฐานะของสื่อมวลชนหรือผู้สื่อข่าว (ระหว่างการฝึกแต่ละโครงการมีสื่อมวลชนมาทำข่าวเกี่ยวกับโครงการนี้อยู่สม่ำเสมอ) ทำให้ไม่สามารถถ่ายภาพขณะทำการฝึกได้ เนื่องจากผู้วิจัยสังเกตเห็นแล้วว่าเวลาที่สื่อมวลชนมาถ่ายภาพหรือบันทึกภาพทำให้เยาวชนและครูฝึกเสียสมาธิไม่มากนักน้อย ผู้วิจัยจึงไม่ยากก่อนความรู้สึกดังกล่าวให้เกิดขึ้นกับทุกฝ่ายเพิ่มขึ้นไปอีก ผู้วิจัยจึงทำการแก้ปัญหาโดยถ่ายภาพเยาวชนเฉพาะในช่วงการเล่นกีฬาเพราะเป็นช่วงเวลาของการผ่อนคลายและผู้วิจัยก็อยู่ในระยะห่างมากพอที่จะถ่ายภาพเยาวชนได้โดยไม่รบกวน ส่วนภาพในช่วงอื่น ๆ ได้ทำการขอลำเนาจากสื่อมวลชนบางแห่งที่ไปทำข่าว และจากเจ้าหน้าที่ฝ่ายประชาสัมพันธ์ของสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ (สยช.) ซึ่งเป็นหน่วยงานตรงที่รับผิดชอบโครงการดังกล่าว ซึ่งก็ได้รับความกรุณาและความช่วยเหลือเป็นอย่างดี

3. ในการทำการสัมภาษณ์เจาะลึกทหารชุดฝึกและเยาวชนนั้น ผู้วิจัยต้องใช้ความอดทนและการสร้างความสัมพันธ์เป็นระยะเวลานาน ถึงแม้ว่าผู้วิจัยจะเดินทางไปสนามทุกวัน แต่ด้วยความที่ผู้วิจัยเป็นผู้หญิง ส่วนทหารชุดฝึกและเยาวชนล้วนเป็นผู้ชาย จึงเกิดช่องว่างระหว่างเพศอย่างเห็นได้ชัด ผู้วิจัยจึงต้องพยายาม “สร้างความกลมกลืน” และ “ความรู้สึกเป็นพวกเดียวกัน” ให้เกิดขึ้นในใจของทหารชุดฝึกและเยาวชนให้ได้มากที่สุด โดยเริ่มตั้งแต่การแต่งกายของผู้วิจัยที่ต้องมีลักษณะ “ธรรมดาไม่หวือหวา” และดูแล “พร้อมลุย” เป็นต้นทุน จากนั้นในเรื่องของกิจกรรมายาท ผู้วิจัยจะต้องมีบุคลิกภาพ 2 ลักษณะเมื่ออยู่ใน 2 สถานการณ์ คือสถานการณ์ที่อยู่กับทหารชุดฝึกจะต้องมีความอ่อนน้อมถ่อมตน มีความเกรงใจ เรียบร้อย ตามธรรมชาติ ไม่ละลาบละล้วงข้อมูล การพูดคุยในช่วงแรก ๆ ยังไม่สามารถสอบถามถึงข้อมูลเชิงลึกได้ มักเป็น

การพูดคุยเรื่องศัพท์เพราะทั่ว ๆ ไป และแสดงตัวอย่างเปิดเผยเพื่อให้ทหารชุดฝึกู้สึกว่าผู้วิจัยไม่ได้ปกปิดหรือมานั่งสังเกตการณ์ในลักษณะจับผิด ปกปิดข้อมูลแต่อย่างใด โดยผู้วิจัยจะนั่งสังเกตการณ์และบันทึกเหตุการณ์อย่างเปิดเผย และบ่อยครั้งที่ทหารชุดฝึกได้เข้ามาดูและอ่านเนื้อหาที่ผู้วิจัยบันทึกเป็นบางครั้ง ซึ่งผู้วิจัยก็ไม่ได้ทำการปกปิด หรือไม่ให้ดูแต่อย่างใด

นอกจากนั้น การสร้างความสัมพันธ์กับทหารชุดฝึก ผู้วิจัยยังได้ทำการช่วยเหลือทุกอย่างเท่าที่จะทำได้ เช่น เมื่อมีผู้สื่อข่าวต่างประเทศ จากนิตยสารฉบับหนึ่งในประเทศสิงคโปร์ต้องการจะเข้ามาทำการสัมภาษณ์เยาวชนและทหาร ผู้วิจัยก็ได้ช่วยเป็นล่ามให้ตามคำขอของหัวหน้าชุดฝึก หรือเมื่อมีเจ้าหน้าที่หน่วยงานอื่น ๆ ที่เป็นผู้หญิงมาดู เยี่ยมชมโครงการ ผู้วิจัยก็ได้เข้าช่วยทหารชุดฝึกในการต้อนรับและอธิบาย รายละเอียดปลีกย่อยเล็ก ๆ น้อย ๆ บางส่วนโดยได้รับการอนุญาตจากหัวหน้าชุดฝึก เพื่อเป็นการแบ่งเบาภาระ

ด้วยพฤติกรรมและการกระทำดังกล่าวข้างต้นของผู้วิจัย ทำให้ผู้วิจัยสามารถสร้างความรู้สึกเป็นพวกเดียวกันให้เกิดขึ้นกับทหารชุดฝึกได้ในระดับที่น่าพอใจ จากที่มีทหารจำนวนไม่กี่คนที่มักจะเข้ามาพูดคุยซักถามเรื่องราวต่าง ๆ ตลอดจนถามความคิดเห็นกับผู้วิจัยในช่วงแรกๆ ต่อ ๆ มากก็เพิ่มจำนวนมากขึ้น จนในโครงการรุ่นที่ 3 ผู้วิจัยสามารถพูดคุย อย่างคุ้นเคยกับทหารชุดฝึกทุกคน บนพื้นฐานของความพอเหมาะพอควร และยึดหลักความมีสัมมาคารวะและความสุภาพไม่เปลี่ยนแปลง เป็นผลให้ผู้วิจัยได้มีโอกาสสัมภาษณ์เจาะลึกทหารชุดฝึกจำนวน 2 นายในโครงการรุ่นที่ 3 นี้ และได้สัมภาษณ์ทหารชุดฝึกอีก 6 นายที่เหลือในโครงการรุ่นที่ 4 และ รุ่นที่ 5 จนครบทั้ง 8 นาย

สำหรับการสร้างความสัมพันธ์กับเยาวชนนั้น ทำได้ไม่ถนัดนัก นอกจากความแตกต่างในเรื่องเพศที่ทำให้เข้าถึงยากแล้ว การที่ผู้วิจัยเพียงแต่ “นั่งดูแต่ไม่ได้ฝึกด้วย” ก็เป็นปัจจัยอีกประการหนึ่งที่ทำให้เยาวชนรู้สึกถึงช่องว่างระหว่างผู้วิจัยกับเยาวชน ผู้วิจัยจึงพยายามเข้าไปพูดคุยกับเยาวชนเล็ก ๆ น้อย ๆ เช่น ในช่วงเวลาพักหลังจากรับประทานอาหาร หรือช่วงการทำกิจกรรมกลุ่มที่เป็นการเล่นเกมส์ โดยเข้าไปร่วมเช่นทำการแจกอุปกรณ์ในการเล่น หรือเข้าไปช่วยในการอธิบายกฎกติกา หรือในช่วงนันทนาการ ร้องเพลง ผู้วิจัยก็จะนั่งอยู่หลังห้องและร่วมปรบมือ ร้องเพลงไปกับเยาวชนด้วย ซึ่งนับว่าเป็นผลดีเพราะเมื่อเยาวชนเห็นผู้วิจัยมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ด้วย เยาวชนก็กล้าที่จะเข้ามาทักทายและพูดคุยกับผู้วิจัยมากขึ้น

ในการทำการสัมภาษณ์เยาวชนอย่างเป็นทางการนั้น ผู้วิจัยจะกระทำได้เพียงวันเดียวของโครงการแต่ละรุ่น คือ วันสุดท้ายของการฝึกอบรม ในการสัมภาษณ์ครั้งแรกกับเยาวชนในโครงการรุ่นที่ 3 เกิดปัญหาตั้งแต่การเดินทางที่ล่าช้ากว่ากำหนดที่ตั้งไว้ ทำให้ผู้วิจัยมีเวลาในการสัมภาษณ์เยาวชนน้อยลง เพราะการเข้าไปสัมภาษณ์เยาวชนจะทำในช่วงเช้าของวันสุดท้ายของการ

ฝึกอบรม ซึ่งผู้วิจัยจะเริ่มสัมภาษณ์กลุ่ม (คือสัมภาษณ์คราวละ 2-3 คน) ได้ตั้งแต่ 9.00-11.00 น. เท่านั้น เพราะเยาวชนจะต้องทำกิจกรรมครอบครัวสัมพันธ์ คือการได้พบปะพ่อแม่ ญาติพี่น้องที่มา รับกลับต่อจากนี้ ในส่วนของการดึงเยาวชนเพื่อมาทำการสัมภาษณ์ก็ไม่มีภาระกระจายที่ดีพอ กล่าวคือเยาวชนที่มาสัมภาษณ์ส่วนใหญ่จะมีพื้นฐานที่เหมือนกัน อีกทั้งบางคนยังเป็นเพื่อนสนิทกัน ทำให้ในการแสดงความคิดเห็นของเยาวชนไม่มีความหลากหลายเท่าที่ควร เยาวชนบางคน ตอบเพียงว่า “เหมือนเพื่อนพูด” ในหลาย ๆ คำถาม ในส่วนของผู้วิจัยเองก็มีปัญหาที่ไม่มีโอกาสในการทำกิจกรรมร่วมกับเยาวชนมากพอที่จะทำให้เยาวชนรู้สึกคุ้นเคยและไว้วางใจได้บ้าง ทำให้การตอบคำถามหรือการแสดงความคิดเห็นของเยาวชนไม่ค่อยเต็มที่นัก อีกทั้งยังไม่มีการสร้างบรรยากาศที่ดีพอคือบรรยากาศมีความเป็นทางการมากเกินไปในช่วงเริ่มต้น

ผู้วิจัยจึงทำการแก้ปัญหาเหล่านั้นเมื่อครั้งทำการสัมภาษณ์เยาวชนในโครงการรุ่นที่ 4 เริ่มตั้งแต่การออกเดินทางเร็วขึ้นกว่าเดิมมากเพื่อป้องกันปัญหาการจราจร ซึ่งก็ได้ไปถึงสนามตามเวลาที่ตั้งใจไว้ และลงมือทำการสนทนากลุ่มในทันที โดยการเลือกเยาวชนเข้าร่วมสัมภาษณ์ที่มีความหลากหลายขึ้นคือเลือกเยาวชนที่จะได้ปล่อยก่อนกำหนดและเยาวชนที่ไม่ได้รับการปล่อยแต่ได้ลดโทษ และหลีกเลี่ยงการเลือกเยาวชนที่เป็นเพื่อนสนิทกัน เพื่อป้องกันการตอบคำถามตามกัน ซึ่งก็ทำให้ได้ข้อมูลจากมุมมองที่แตกต่างมากขึ้น อีกทั้งก่อนที่จะทำการสัมภาษณ์ผู้วิจัยได้เข้ามา สัมผัสเยาวชนใกล้ชิดมากขึ้นกว่าโครงการรุ่นที่ 3 และยังมีโอกาสพูดคุยและช่วยเหลือเยาวชนในเรื่องเล็กๆน้อยๆขณะทำกิจกรรมบางวันที่เป็นช่วงที่เยาวชนต้องเขียนหนังสือหรือตอบแบบสอบถามของทางสยช. บ่อยครั้งขึ้น ซึ่งผู้วิจัยก็ได้ช่วยเขียนให้หรือช่วยสะกดคำให้ ทำให้เด็กเกิดความคุ้นเคยกับผู้วิจัยอยู่บ้าง ทำให้บรรยากาศในการสัมภาษณ์ดีขึ้น สบายขึ้น ไม่เป็นทางการเกินไปอีกทั้งเยาวชนยังกล้าแสดงความคิดเห็นมากขึ้นด้วย

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. การสร้างภาพลักษณ์ของทหารในตอนเริ่มต้นของการสื่อสารในการฝึกอบรมไม่ควรที่จะสร้างภาพในลักษณะที่ทำให้เยาวชนเกิดความกลัว แต่ควรสร้างภาพให้เยาวชนเกิดทัศนคติทางบวกกับทหารมากกว่า คือให้เกิดความคิดที่ “อยากรัก อยากนับถือ” และประทับใจตั้งแต่ตอนเริ่มต้นแทน เพราะจากผลการศึกษาพบว่า การสร้างภาพให้เยาวชนเกิดความรู้สึกกลัวทหารไม่ได้ก่อให้เกิดความร่วมมือในการฝึกด้วยความเต็มใจแต่อย่างใด

2. ในเรื่องของเนื้อหาการฝึกอบรม ควรมีการเน้นปลูกฝังเยาวชนในเรื่องความรักพ่อแม่ รักครอบครัว ร่วมกับการปลูกฝังความรักชาติ ศาสนาและพระมหากษัตริย์ เพราะเป็นเรื่องที่เยาวชน

พบปะและเผชิญกับปัญหาเรื่องนี้อยู่ทุกขณะในการดำรงชีวิต เพื่อจะได้เป็นแนวทางให้เยาวชนเกิดความเข้าใจ ในความรักของพ่อแม่ การทำมาหากินเพื่อหารายได้มาจุนเจือครอบครัวนำข้อคิด ความรู้ ในเรื่องดังกล่าวไปปรับใช้ และแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้ ซึ่งจะก่อให้เกิดประโยชน์กับ เยาวชนกลุ่มนี้มากกว่าที่จะปลูกฝังในเรื่องรักชาติ รักแผ่นดิน ซึ่งเป็นเรื่องใหญ่และไกลตัวสำหรับ เยาวชนกลุ่มนี้ ซึ่งเป็นผู้ที่ขาดหรือด้อยโอกาสหลาย ๆ อย่าง เป็นผู้ที่มิมีปัญหาขาดรัก ขาดคนชี้แนะที่ ดี การปลูกฝังเรื่องรักชาติ รักแผ่นดิน เหมาะสมกับผู้ที่มีความพร้อม ความสมบูรณ์ของชีวิตใน ระดับส่วนตัวแล้ว และพร้อมที่จะเข้าใจ ชาบซึ้งในเรื่องในระดับที่ใหญ่ขึ้นมากกว่า เช่น กลุ่ม นักศึกษาวิชาทหาร (ซึ่งทหารได้ปลูกฝังเรื่องดังกล่าวให้อยู่แล้ว) กลุ่มนักศึกษามหาวิทยาลัย กลุ่ม ข้าราชการ กลุ่มคนทำงาน ผู้ใหญ่ที่ไม่มีปัญหาในการดำรงชีพมากนัก เป็นต้น

3. ในการฝึกอบรมในรุ่นต่อ ๆ ไป ควรปรับแบบแผนการสื่อสารในกลุ่มใหญ่และกลุ่มย่อย ในการฝึกอบรมเยาวชนเป็นการใช้แบบแผนการสื่อสารแบบกระจายอำนาจให้มากขึ้น ครอบคลุม ในทุกกิจกรรมการฝึกอบรม เพราะเยาวชนอยู่ในช่วงวัยที่ต้องการความเป็นอิสระทางความคิด ทาง การกระทำสูง ไม่ชอบขึ้นอยู่ใคร ไม่ชอบการบังคับ ดังนั้นการใช้แบบแผนการสื่อสารแบบ กระจายอำนาจจะช่วยให้เกิดการสื่อสารแบบเสมอภาค (Equalitarian Style) ที่ผู้สื่อสารมีอิสระ และมีความยืดหยุ่น บรรยากาศในการสื่อสารเต็มไปด้วยความเข้าใจกัน และคำนึงถึงผลประโยชน์ ซึ่งกันและกัน ช่วยให้เกิดความเป็นมิตร และความอบอุ่น อาจนำไปสู่ความสัมฤทธิ์ผลในการ ฝึกอบรมมากขึ้นได้

4. จากผลการศึกษาพบว่า กลยุทธ์การสื่อสารและจิตวิทยาการสื่อสารที่ทหารใช้ฝึกอบรม เยาวชนนี้ สามารถสร้างความมีระเบียบวินัย และก่อให้เกิดความรักสามัคคีในหมู่คณะได้ชัดเจน ผู้วิจัยเห็นว่าวิธีการนี้มีความเหมาะสมมากกว่าหากนำไปใช้ฝึกเยาวชนที่มีพฤติกรรมก้าวร้าวสูง และอยู่ในช่วงวัยที่อายุมากกว่านี้ คือ เกิน 18 ปี ขึ้นไป และมีสมรรถภาพร่างกายสมบูรณ์แข็งแรง มิใช่เป็นเยาวชนที่ร่างกายและสมองถูกทำลายจากยาเสพติดดังเช่นเยาวชนผู้เข้ารับการฝึกในรุ่นที่ ผ่าน ๆ มา นี้ เนื่องจากการฝึกอบรมฟื้นฟูโดยนำรูปแบบทางทหารมาใช้ค่อนข้างจะ “หนัก” คือ ผู้เข้าอบรมต้องใช้ทั้งกำลังกายและกำลังใจเป็นอย่างมากกว่ารูปแบบการฟื้นฟูอื่น ๆ ซึ่งการฝึกใน ลักษณะดังกล่าวต้องคำนึงถึงสุขภาพของผู้เข้าอบรมด้วย สำหรับเยาวชนจากสถานพินิจที่เข้ามา รับการฝึกที่ผ่านมานี้มีบางคนที่มีสุขภาพไม่ดีหรือมีโรคประจำตัวที่ไม่เหมาะสมกับการฝึกในลักษณะ นี้ ดังนั้นทหารชุดฝึกจึงควรตรวจสอบในเรื่องดังกล่าวอย่างละเอียด มิฉะนั้นอาจก่อให้เกิดปัญหา หรืออันตรายต่อสุขภาพของเยาวชนกลุ่มนี้ได้

5. การนำหลักการทางทหารมาฝึกเยาวชนนี้ สิ่งที่เยาวชนจะได้กลับไปแน่นอนคือเรื่องของ บุคลิกภาพที่สง่าผ่าเผย สามารถช่วยแก้ไขปมด้อยด้านบุคลิกภาพของเยาวชนที่ติดยาเสพติดได้

เป็นอย่างดี ซึ่งทหารควรได้บอกเพื่อเน้นถึงประโยชน์ข้อนี้ให้เยาวชนทราบด้วยเพื่อสร้างแรงจูงใจและความมั่นใจให้เยาวชนได้อีกทางหนึ่ง

6. จากผลการวิจัยพบว่า ประโยชน์ข้อหนึ่งที่เยาวชนผู้เข้ารับการฝึกได้รับและเยาวชนพึงพอใจคือ การมีสภาพร่างกายที่แข็งแรงเนื่องจากได้ออกกำลังกายในรูปแบบต่าง ๆ ในการฝึกทางทหาร ผู้วิจัยจึงเห็นว่า สถานพินิจควรจัดช่วงเวลาให้เยาวชนออกกำลังกายด้วย และควรให้มีการฝึกแบบทหารในสถานพินิจแทนที่จะนำเยาวชนออกมาฝึกนอกสถานที่ ดังนั้นควรจะมีการบรรจุโครงการฝึกแบบทหารในสถานพินิจเพื่อให้เยาวชนในสถานพินิจทุกคนได้รับประโยชน์ในเรื่องของการสร้างสมรรถภาพอย่างทั่วถึง

7. ทหารชุดฝึก ซึ่งทำหน้าที่ทั้งเป็นผู้ฝึกและที่ปรึกษา รับฟังปัญหาต่าง ๆ จากเยาวชน และอยู่ใกล้ชิดกับเยาวชนตลอดเวลา ซึ่งเป็นภารกิจที่ลำบากและเหนื่อยใจมากที่สุด นอกจากนั้นระยะเวลาการฝึกในแต่ละรุ่นมีความต่อเนื่องกัน เป็นสาเหตุให้มีเวลาพักผ่อนน้อยและเกิดความเครียด จึงควรหาทางออกโดยการสร้างทีมสำรองที่มีศักยภาพเท่าเทียมทีมฝึกปัจจุบัน เพื่อผลัดเปลี่ยนหมุนเวียน และให้ทหารชุดฝึกได้รับการฟื้นฟูสภาพต่าง ๆ เพื่อเป็นการเสริมสร้างขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานต่อไปด้วย

8. เพื่อให้การแก้ไขปัญหาคบวงจร ควรส่งเสริมและพัฒนาเยาวชนโดยมีหน่วยงานระดับชาติ เป็นกลไกรองรับเยาวชนกลุ่มนี้ ทั้งหน่วยงานซึ่งอาจเป็นภาครัฐ องค์กรเอกชน สถาบันศาสนา ตลอดจนสถาบันครอบครัว คิดแผนงานโครงการ ส่งเสริมสนับสนุนเยาวชนที่ผ่านการอบรมและได้รับการพิจารณาปลดปล่อยให้เป็นอิสระ พันโทฯ ออกไปสู่สังคมในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การส่งเสริมเรื่องอาชีพเสริม การฝึกงานให้กับเยาวชน เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหามาของเยาวชนในระยะยาว มิฉะนั้นเยาวชนเหล่านี้ อาจกลับเข้าไปในวงจรอุบาทว์อีก

9. การฝึกอบรมในช่วงสั้นนี้ คงไม่สามารถแก้ไขปัญหาก็หรือทำให้เยาวชนห่างไกลยาเสพติดได้อย่างถาวร ตราบใดที่ยังมีปัญหาคบวงจร ปัญหาการค้าและการเสพยาเสพติดในชุมชน และปัญหาเศรษฐกิจ ยังไม่ได้รับการแก้ไข ดังนั้น นั้น เห็นควรที่จะมีการจัด "กิจกรรมการติดตามและเฝ้าระวัง" พฤติกรรมของเยาวชน เป็นลักษณะกิจกรรมต่อเนื่องเพื่อทำให้ "ภูมิคุ้มกัน" ที่ทหารสร้างเป็นเกราะป้องกันการกลับเข้าไปข้องเกี่ยวกับยาเสพติดของเยาวชนคงอยู่ได้ระยะเวลานานขึ้น โดยกิจกรรมที่จัดควรเป็นกิจกรรมที่สามารถควบคุมปัจจัยผลักดันต่าง ๆ ข้างต้นได้ เช่น

- จัดให้มีโครงการ "เพื่อนช่วยเพื่อน" ขึ้นในชุมชนที่เยาวชนอยู่หรือในสถานพินิจ โดยนำเยาวชนที่ผ่านการฝึกอบรมและสามารถกลับตัวได้อย่างแท้จริง เช่น เยาวชนที่สมัครใจกลับมาเป็นพี่เลี้ยงในการฝึกอบรมรุ่นหลัง ๆ หรือเยาวชนที่เป็น Spy ในการฝึกที่ภูมิหลังและพฤติกรรมแล้วว่าไว้ใจได้และมีแนวโน้มที่จะกลับใจสูง โดยนำเยาวชนเหล่านี้มาเป็นแกนนำในการให้ความช่วยเหลือเยาวชนอื่น ๆ เมื่อกลับเข้าไปอยู่ในชุมชน หรือสถานพินิจ โดยทำหน้าที่เป็นผู้สอดส่องระวังระไว

(Surveillance) บังคับและพฤติกรรมต่าง ๆ ที่จะชักนำให้เยาวชนก้าวเข้าไปสู่วังวนของยาเสพติดอีกครั้งหนึ่ง

- จัดให้มีโครงการ "ครูฝึกพบเยาวชน" เป็นระยะ ๆ อย่างต่อเนื่อง โดยดำเนินการทันทีหลังจากที่เยาวชนผ่านการฝึกอบรมแล้ว เนื่องจากผลการวิจัยพบว่า ภายหลังจากการฝึกอบรม เยาวชนมีความประทับใจในตัวครูฝึกถึงกับขอเบอร์โทรศัพท์และที่อยู่เพื่อติดต่อภายหลังจากพ้นการฝึกไปแล้ว ซึ่งเป็นผลจากความผูกพันในช่วงระยะเวลาที่ได้ใช้ชีวิตอยู่กับครูฝึก มีการให้คำมั่นสัญญาว่าครูฝึกว่าจะเลิกข้องเกี่ยวกับยาเสพติด ดังนั้น การที่จัดกิจกรรมให้ครูฝึกเข้าไปพบปะพูดคุยกับเยาวชนอย่างต่อเนื่อง มิใช่ฝึกจบแล้วความสัมพันธ์ก็จบตาม จะช่วยให้เยาวชนเกิดความรู้สึกว่ามีที่พึ่งและบุคคลที่เป็นที่ยึดเหนี่ยวทางจิตใจ เมื่อจะหวนกลับไปใช้ยาเสพติดก็จะช่วยให้เกิดการฉุกคิดได้ว่ายังมีคนที่ห่วงใยและสามารถให้คำปรึกษาปัญหาต่าง ๆ ได้อยู่ ซึ่งจะช่วยป้องกันปัญหาการเสพยาของเยาวชนได้

- ควรจัดให้มีการรณรงค์ให้ความรู้เกี่ยวกับมหันตภัยของยาเสพติดแก่ชุมชนและสถานพินิจที่เยาวชนกลับเข้าไปอยู่ โดย ให้ทหารหรือจากเจ้าหน้าที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้าไปพูดคุยและชี้แนะแนวทางกับคนในชุมชนโดยมุ่งเป้าหมายหลักไปที่กลุ่มที่เป็นผู้ปกครองของเยาวชนที่ติดยาเสพติด หรือ ครอบครัวที่ทำการจำหน่ายหรือผลิตยาเสพติด โดยให้ความรู้ชี้แนะแนวทางรวมถึงบอกถึงทางออกของการแก้ไขปัญหาและการดูแลเอาใจใส่เยาวชน เพื่อให้ผู้ปกครองเกิดความเข้าใจลูกหลานของตนมากขึ้นว่าเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมแล้วในระดับหนึ่ง ดังนั้นหากผู้ปกครองและชุมชนช่วยสานต่อ จะเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้เยาวชนห่างไกลจากยาเสพติดได้อย่างแท้จริง

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัย

1. การศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาโดยการสัมภาษณ์เจาะลึกพูดคุยกับผู้ทำหน้าที่ในการ "เป็นผู้ฟื้นฟู" มากกว่าที่จะเจาะลึกลงไปในส่วนของ "ผู้ถูกฟื้นฟู" ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาจากฝ่ายเยาวชนผู้เข้ารับการฝึกนำมาเพียงเป็นการตรวจสอบข้อมูลที่ได้จากทหารชุดฝึกเท่านั้น ซึ่งหากจะให้งานวิจัยขยายผลในระดับลึกอย่างแท้จริงแล้ว ในการศึกษาวิจัยครั้งต่อไปควรจะทำการต่อยอดโดยการเพิ่มวิธีการวิจัยเชิงสำรวจ เพื่อให้ผลการวิจัยสมบูรณ์ขึ้น ควรศึกษาทัศนคติของผู้รับการฝึกอบรม ว่า มีความรู้สึกกับวิธีการฝึกแบบทหารอย่างไร คิดว่าวิธีการฝึกแบบทหารมีวัตถุประสงค์และเป้าหมายอย่างไร คิดเห็นว่าการฝึกแบบทหารนี้ได้ประสิทธิผล ตามที่ทหารตั้งเป้าหมายและวัตถุประสงค์หรือไม่ เพียงใด

หรือศึกษาผู้ถูกฟื้นฟูกลุ่มอื่นในแง่มุมเกี่ยวกับความคิดเห็นต่อการบำบัดฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติดด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น การฟื้นฟูด้วยธรรมชาติ วิธีจิตบำบัด วิธีชุมชนบำบัด และให้เสนอรูปแบบการฟื้นฟูที่ต้องการได้รับ โดยใช้เครื่องมือคือการให้ผู้ถูกฟื้นฟูทำแบบสอบถาม หรือแบบสัมภาษณ์ในกรณีที่ไม่สามารถอ่านออกเขียนได้ แต่ก็ไม่ละทิ้งวิธีการสัมภาษณ์เจาะลึกผู้ถูกฟื้นฟูไป หรืออาจเปลี่ยนวิธีการจากการสัมภาษณ์เจาะลึก เป็นการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ในกลุ่มผู้ถูกฟื้นฟูแทนก็ได้ แต่จำเป็นต้องสร้างความสัมพันธ์กับกลุ่มเป้าหมายเป็นอย่างดี และหาวิธีการในการคัดเลือกผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มให้ได้บุคคลที่มีความหลากหลาย จะทำให้ได้ผลการวิจัยที่สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

2. ในการศึกษาวิจัยครั้งต่อไปหากต้องการศึกษากลยุทธ์การสื่อสารในการบำบัดฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติด ของกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างอื่นที่นอกเหนือจากผู้ส่งสารและผู้รับสาร กล่าวคือ ควรใช้ข้อมูลจากแหล่งอื่นเพื่อใช้ในการตรวจสอบข้อมูลที่ได้รับจากทั้งสองกลุ่มข้างต้น โดยกลุ่มเป้าหมายที่สาม อาจเป็นผู้มีความรู้ ความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับกลุ่มผู้รับการฟื้นฟูนั้น ๆ หรือ นักจิตวิทยา ที่มีส่วนได้เข้าสังเกตการณ์ในการบำบัดฟื้นฟูนั้น ๆ ด้วย เพื่อได้ข้อมูลที่เป็นมุมมอง “จากคนภายนอก” ซึ่งจะทำให้เกิดการเปรียบเทียบข้อมูลที่ได้รับในแง่มุมที่กว้างขวางขึ้น

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย